

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce
Ahmad Šáh Mas'úd a jeho ideologie

Plzeň 2014

Martin Merta

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

Ahmad Šáh Mas'úd a jeho ideologie

Martin Merta

Vedoucí práce:

Mgr. Veronika Sobotková, Ph.D.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil pouze
uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Na tomto místě bych chtěl poděkovat paní Mgr. Veronice Sobotkové,
Ph.D. za čas a trpělivost, jež věnovala vedení mé bakalářské práce.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	ŽIVOT AHMADA ŠÁHA MAS'ÚDA	3
	2.1 Života Ahmada Šáha Mas'úda do roku 1979	3
	2.2 Sovětsko-afghánská válka	7
	2.3 Konec komunismu	16
	2.4 Občanská válka	26
	2.5 Proti Tálibánu	35
	2.6 Atentát na Mas'úda	43
3	IDEOLOGIE AHMADA ŠÁHA MAS'ÚDA	46
	3.1 Kořeny ideologie	46
	3.2 Ideologie Dozorčí rady severu	50
	3.3 Odkaz Ahmada Šáha Mas'úda	54
4	ZÁVĚR	58
5	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	60
	5.1 Knihy	60
	5.2 Periodika	62
6	RESUMÉ	63

1 ÚVOD

Afghánistán je v současné době dějištěm jednoho z nejdelších ozbrojených konfliktů na světě, jehož dozvuky jsou v této zemi patrné dodnes. V sedmdesátých letech se v Afghánistánu vystřídalo několik vládních režimů, dokud se Sovětský svaz nerozhodl v zemi udělat pořádek vojenskou intervencí. Kontrolu nad zemí však Sovětský svaz a jím dosazená vláda nikdy nezískaly díky tuhému odporu mudžáhedínů, kteří byli podporováni zejména Spojenými státy a Pákistánem. Sověti zabředli do nákladné a dlouhotrvající války a nakonec byli nuceni stáhnout svá vojska. Ještě pár let trvalo mudžáhedínům, než dokázali definitivně porazit komunistickou vládu ve své zemi v roce 1992. Potom, co se tak stalo a bojovníci rozdělení do mnoha různorodých skupin ztratili společného nepřítele, vypukla v Afghánistánu občanská válka. Občanská válka trvala nesmyslně dlouho a ukončil ji až nástup hnutí Tálibán, které dobylo Kábul a s ním většinu země v roce 1996. Tálibán zavedl v zemi striktní náboženské právo a ustavičně porušoval lidská práva. Jeho jediným protivníkem se stala Severní aliance, uskupení, které se skládalo ze zbytku mudžáhedínů, které Tálibán nedovedl porazit nebo uplatit.

Ahmad Šáh Mas'úd hrál důležitou roli během všech výše uvedených událostí a jeho vojenská a politická aktivita výrazně ovlivňovala dění v Afghánistánu. Cílem této práce je popsat život a osobnost Ahmada Šáha Mas'úda. Mas'údova životní dráha a její ukotvení v dějinách Afghánistánu bude stěžejní kostrou této práce. První část práce se proto zabývá životem a skutky Ahmada Šáha Mas'úda. Její jednotlivé kapitoly se dělí podle období, kterými Afghánistán v té době procházel. Kapitoly popisují události Mas'údova života během sedmdesátých let, sovětsko-afghánské války, konce komunistické vlády, občanské války a vlády Tálibánu. Samostatná kapitola je také věnována zavraždění Mas'úda.

Druhá část pojednávající o samotné ideologii slouží ke shrnutí a doplnění celkového obrazu této významné osobnosti afghánských dějin. Její první kapitola popisuje jednotlivé faktory, které ovlivnily ideologii Ahmada Šáha, druhá kapitola se zabývá správou území pod Mas'údovou kontrolou a třetí popisuje a shrnuje Mas'údův odkaz a ideologii.

V českém jazyce zatím nevyšla ucelená studie o Ahmadu Šáhu Mas'údovi, proto se tato práce pokusí tuto mezeru zaplnit. Práce čerpá převážně ze zahraniční odborné literatury. Doplnujícími zdroji pak byla literatura faktu a vzpomínky Mas'údových současníků.

2 ŽIVOT AHMADA ŠÁHA MAS'ÚDA

2.1 Života Ahmada Šáha Mas'úda do roku 1979

Ahmad Šáh Mas'úd se narodil 2. září roku 1953 ve vesnici Jangalak v Pandžšírském údolí.¹ Byl třetím ze sedmi dětí a jeho rodina byla tádžického původu. Pracovní povinnosti Mas'údova otce si brzy vyžádaly stěhování z Pandžšíru do Herátu a později do Kábulu. Otec pracoval jako důstojník v armádě a zajistil Mas'údovi kvalitní vzdělání obsahující základy islámského náboženství. Jako střední školu vystudoval afghánsko-francouzské lyceum v Kábulu, kde se naučil francouzsky. V devatenácti letech nastoupil na kábulský Polytechnický instiut, který však nedokončil vzhledem k událostem, které následovaly.

V tomto období byl vyhnán král Muhammad Záhír Šáh a moci se chopil Muhammad Dáúd Chán.² Dáúd se snažil o transformaci Afghánistánu v moderní, sekulární, nacionalistickou a neutrální zemi. Problémem však bylo, že nedokázal prezentovat svůj program ve formě akceptovatelné pro převládající tradiční islámskou společnost.³ Muhammad Dáúd Chán považoval islamistické hnutí za svého úhlavního nepřítele. V červnu roku 1974 uvěznil 200 islamistických předáků.⁴

Na univerzitě se Mas'úd zapojil do organizace „Muslimská mládež“, což byla studentská odnož Islámské společnosti Afghánistán. Zde poznal svého učitele a dlouhodobého spolupracovníka Burhánuddína Rabbáního a mnoho dalších, včetně Gulbuddína Hekmatjára.⁵ Kvůli obavám z represí Daúdova režimu Rabbání, Hekmatjár, Mas'úd a ostatní členové Islámské společnosti Afghánistán, kteří nebyli zatčeni, uprchli do Pákistánu. Zde byli trénováni pákistánskou armádou. Hnutí se v exilu

¹ GRAD, Marcela. *Massoud: an intimate portrait of the legendary Afghan leader*. str. XVI

² ROWAN, A.R. *On the Trail of a Lion: Ahmed Shah Massoud, Oil, Politics and Terror*. str. 18

³ SAIKAL, Amin. *Modern Afghanistan: a History of Struggle and Survival*. str. 184

⁴ VOGELSANG, Willem. *Dějiny Afghánistánu*. str. 293

⁵ GRAD, Marcela. *Massoud: an intimate portrait of the legendary Afghan leader*. str. XVI

rozdělilo na dvě frakce, lišící se v názorech na následující postup. Mladší členové chtěli všeobecně populární povstání, zatímco Burhánuddín Rabbání tvrdil, že lidé na něj nejsou připraveni. Rabbání volal po dlouhodobé politice a infiltraci armády. Vyhráli radikálové vedení Hekmatjárem a bylo naplánováno povstání na regionální bázi. Jednotlivé ozbrojené skupinky se vrátily do Afghánistánu a pokusily se v červnu 1975 podnítit lokální povstání.⁶

Ahmad Šáh Mas'úd byl vyslán do rodného údolí Pandžšír, kde ho místní přivítali s nadšením a proti vládě podporovali. Podpora trvala, ale jen po dobu kdy Ahmad Šáh vládu otevřeně kritizoval. Jakmile proti vládě zvedl zbraň, místní lidé se začali obávat odvety. Nakonec Mas'úдови hrozilo, že se proti němu vzbouří jeho vlastní lidé a jemu nezbylo nic jiného, než uprchnout do hor.⁷ Ostatním skupinkám islamistů se nevedlo lépe. Pouze na severovýchodě se situace přiblížila povstání, v ostatních částech země se nestalo nic. Lidé nespolupracovali s hnutím a mladí aktivisté byli zatčeni nebo zatčení jen stěží unikli. Následná represe byla strašlivá. Islámská společnost Afghánistán ztratila stovky členů, kteří byli bez soudu uvězněni a popraveni režimem.⁸

Ahmad Šáh Mas'úd se vrátil do Pákistánu. Muslimskou mládeží začaly kolovat fámy, že někdo upozornil Dáúda na jejich povstání, její členové se mezi sebou navzájem osočovali a začalo se u nich objevovat paranoidní chování. Mas'úd a Gulbuddín Hekmatjár se navzájem obviňovali z nezvládnutí konce povstání. To byl začátek jejich dlouhodobého nepřátelství.⁹

Během let 1975 a 1977, které trávili členové Islámské společnosti Afghánistán v Pákistánu, pokračovaly rozpory, které nakonec vyústily v

⁶ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 75

⁷ ROWAN, A.R. *On the Trail of a Lion: Ahmed Shah Massoud, Oil, Politics and Terror*. str. 20

⁸ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 75

⁹ ROWAN, A.R. *On the Trail of a Lion: Ahmed Shah Massoud, Oil, Politics and Terror*. str. 20

rozštěpení a vytvoření dvou samostatných skupin.¹⁰ Islamisté věrní Rabbánímu, což byli převážně umírnění a persky mluvící včetně Mas'úda, zůstali v Islámské společnosti Afghánistán. Radikálně smýšlející s paštunskými kořeny následovali Gulbuddína Hekmatjára do jeho nové Islámské strany Afghánistánu.¹¹

Pro následný vývoj je důležité znát základy historie komunistické strany v Afghánistánu. Strana vznikla v roce 1965 pod názvem Lidová demokratická strana Afghánistánu (LDSA). O rok později se rozštěpila na dvě frakce nazvané Chalk a Parčam.¹² Muhammad Dáúd Chán potřeboval k uskutečnění svého převratu v roce 1973 pomoc afghánských komunistů, kteří měli významné postavení v armádě. Za tuto pomoc získali komunisté z frakce Parčam několik vysokých pozic v Dáúdově vládě.¹³ V polovině 70. let si upevnil Dáúd pozici v zemi natolik, že se mohl začít zbavovat vlivu komunistů ve své vládě. Nadále nepotřeboval jejich pomoc a odmítal sdílet vládu v zemi s kýmkoli jiným.¹⁴ Komunisté se ocitli se v opozici.¹⁵

Sovětský svaz poskytoval Afghánistánu v té době finanční pomoc, která měla usnadnit Dáúdovi plány na modernizaci země. Pomoc však nebyla dostatečně vysoká. Dáúd se začal poohlížet po dalších zdrojích, zejména ve státech Perské zálivu.¹⁶

Frakce Chalk a Parčam se v roce 1977 spojily proti společnému nepříteli.¹⁷ Sjednocená LDSA nyní vedla aktivní kampaň na veřejnosti a v armádě, namířenou proti režimu Muhammada Dáúda Chána.¹⁸ Islamistické hnutí, jediná opoziční síla proti komunistům, bylo v té době

¹⁰ SAIKAL, Amin. *Modern Afghanistan: a History of Struggle and Survival*. str. 175

¹¹ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 77

¹² VOGELANG, Willem. *Dějiny Afghánistánu*. str. 290

¹³ VOGELANG, Willem. *Dějiny Afghánistánu*. str. 292

¹⁴ SAIKAL, Amin. *Modern Afghanistan: a History of Struggle and Survival*. str. 177

¹⁵ SAIKAL, Amin. *Modern Afghanistan: a History of Struggle and Survival*. str. 172

¹⁶ SAIKAL, Amin. *Modern Afghanistan: a History of Struggle and Survival*. str. 177

¹⁷ SAIKAL, Amin. *Modern Afghanistan: a History of Struggle and Survival*. str. 182

¹⁸ SAIKAL, Amin. *Modern Afghanistan: a History of Struggle and Survival*. str. 183

v exilu v Pákistánu. Nic kromě slábnoucí vlády Dáúda nebránilo komunistům chopit se moci.¹⁹

V dubnu roku 1978 se v Kábulu uskutečnily masivní demonstrace proti režimu a komunisté se moci definitivně chopili po vojenském puči, který proběhl 27. dubna.²⁰ Novým prezidentem a premiérem s absolutní mocí se stal Núr Muhammad Tarákí.²¹ Puč byl v zemi zpočátku všeobecně vnímán pouze jako boj uvnitř vládnoucích kruhů, který nepřinese v zemi žádné změny pro společnost.²² Reformy, které nový režim zaváděl, se však afghánské společnosti silně dotýkaly. Nepromyšlená pozemková reforma přinesla chaos a pokles zemědělské produkce.²³ Překotná snaha o zvýšení gramotnosti obyvatel ve smíšených třídách popouzela konzervativní muslimy, stejně jako zákaz donucování k manželství.²⁴ Tajná policie zavírala, popravovala a mučila všechny, kdo podle ní představovali pro režim ohrožení.²⁵ Opozice se rychle rozrůstala. V průběhu roku začala propukat v zemi povstání na kmenové bázi a rostla opozice vůči režimu.

První protivládní povstání proběhlo v červnu v provincii Núristán.²⁶ Zúčastnilo se ho i několik islamistů, včetně Ahmada Šáha Mas'úda. Na jaře roku 1979 povstala západní část země a další části se postupně přidávaly.²⁷ V červnu téhož roku se Ahmad Šáh Mas'úd vrátil do Pandžšírského údolí. S podporou místních začal povstání proti komunistické vládě. Jeho jednotky byly však špatně vybavené, málo početné, v bojích s lépe vyzbrojenou a vycvičenou armádou prohrávaly.²⁸ Navíc Mas'úd utrpěl zranění nohy, které mu způsobil šrapnel při bojích o

¹⁹ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 79

²⁰ SAIKAL, Amin. *Modern Afghanistan: a History of Struggle and Survival*. str. 183

²¹ VOGELANG, Willem. *Dějiny Afghánistánu*. str. 296

²² ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 98

²³ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. str. 37

²⁴ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. str. 38

²⁵ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. str. 39

²⁶ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 99

²⁷ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 100

²⁸ GRAD, Marcela. *Massoud: an intimate portrait of the legendary Afghan leader*. str. XVII

Salanžský tunel.²⁹ Mas'úd se díky těmto počátečním bojům naučil, jak je důležité v jeho situaci vést partyzánskou válku.³⁰

Lidová demokratická strana Afghánistánu se potýkala nejen s vnějším odporem, ale i s pokračujícími boji mezi svými frakcemi Parčanem a Chalkem. Vůdci Parčamu byli postupně vypuzeni z vlády.³¹ Rostoucí nespokojenost s režimem podkopala postavení Tarákího. Sovětská angažovanost v zemi rostla, přibývali sovětští poradci a Sovětský svaz převzal kontrolu nad některými vojenskými základnami. Prezident Tarákí byl v září 1979 nahrazen Háfizulláhem Amínem a následně zavražděn.³² Odpor vůči kábulskému režimu však už nemohl být zastaven. Když navíc Amín začal projevovat snahy o uvolnění vztahů se Sovětským svazem, rozhodl se Kreml, že vojenský zásah je nevyhnutelný. Na konci prosince zahájil Sovětský svaz invazi do Afghánistánu. Háfizulláh Amín byl zabit a novým prezidentem se stal Babrak Karmal, který přijel do země společně se sovětskými vojsky.³³

2.2 Sovětsko-afghánská válka

Sovětské velení si myslelo, že vítězství v Afghánistánu bude pouze otázka času. Zdálo se logické, že oblasti jako Pandžšírské údolí, kde se čas zastavil někde ve středověku, nebudou představovat reálnou hrozbu.³⁴ Navíc byla sovětská intervence míněná pouze jako krátkodobé opatření, které podpoří kábulský režim materiálně a psychicky. Úkolem sovětských jednotek bylo udržet velká města, letecké základny a hlavní cesty. Dále poskytovat logistickou, vzdušnou a výzvědnou podporu. Samotné boje s mudžahedíny měly být ponechány afghánské armádě.³⁵

²⁹ ROWAN, A.R. *On the Trail of a Lion: Ahmed Shah Massoud, Oil, Politics and Terror*. str. 24

³⁰ GRAD, Marcela. *Massoud: an intimate portrait of the legendary Afghan leader*. str. XVII

³¹ VOGELANG, Willem. *Dějiny Afghánistánu*. str. 297

³² VOGELANG, Willem. *Dějiny Afghánistánu*. str. 298

³³ VOGELANG, Willem. *Dějiny Afghánistánu*. str. 299

³⁴ ROWAN, A.R. *On the Trail of a Lion: Ahmed Shah Massoud, Oil, Politics and Terror*. str. 23

³⁵ HUGHES, Geraint. *The Soviet–Afghan War, 1978–1989: An Overview*. str. 337

Afghánská armáda byla zoufale neefektivní. Její vojáci měli špatný výcvik a snadno se vzdávali. Dezerce k mudžáhedínům byly na denním pořádku. Bojovat tak nakonec musely ve většině případů sovětské jednotky.³⁶

Zatímco sovětské jednotky obsazovaly klíčová místa v Afghánistánu, Ahmad Šáh Mas'úd si budoval postavení ve svém rodném údolí Pandžšír. Údolí dlouhé 150 km, ohraničené úzkými soutěskami, leží blízko Salanžské silnice, hlavní sovětské zásobovací linie. Pandžšírské údolí se tak stalo ideálním nástupním místem pro útoky na Salanžskou silnici, stejně tak na jeden den pochodu vzdálenou leteckou základnu Bagram.³⁷

Během zimy dorazili další členové Islámské společnosti Afghánistán, s jejichž pomocí rozšiřoval Mas'úd svou vládu nad údolím. Místní lidé se k Islámské společnosti Afghánistán přidávali z několika důvodů. Byla to první organizace, která zde pozvedla zbraně. Rabbání, jakožto vůdce organizace, byl persky mluvící sunnita stejně jako místní obyvatelé. V údolí byla zakořeněná fundamentalistická opozice, ve frontě tradicionalistických islámských učenců – ulamá. Samotný Mas'úd vystupoval jako člověk, který vyrostl v Pandžšírském údolí, bez zdůraznění místní sociální příslušnosti. Tyto důvody zajistily Mas'úduví náklonnost nejen obyvatel Pandžšírského údolí, ale později i údolí přiléhajících.³⁸

Ahmad Šáh Mas'úd rozčlenil své jednotky do několika typů, které měly různé složení a úkoly. U všech svých mužů pak jako jeden z mála velitelů dbal na vojenský výcvik a dodržování kázně.³⁹ Jeho jednotky pak

³⁶ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 116

³⁷ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 113

³⁸ ROY, Oliver. *Afghanistan: From Holy War to Civil War*. str. 72

³⁹ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 115

přepadaly sovětské konvoje a způsobily několik palivových krizí v samotném Kábulu.⁴⁰

Na jeho akce brzy následovala odezva. První společný útok sovětských a vládních jednotek odrazil Mas'úd na jaře 1980.⁴¹ Sovětské kolony se nedokázaly v úzkém údolí zaměřit na dobře ukryté povstalce, kteří je ostřelovali z úbočí hor.⁴² Pokud se sovětští vojáci pokusili vyšplhat z údolní pánve výše k povstalcům, Mas'údovi muži jednoduše vyšplhali ještě výš. Další používanou reakcí sovětských jednotek byla přehradná palba z děl a minometů do hor, která ovšem měla minimální účinek, vzhledem k tomu, že vojáci většinou netušili, kde se mudžáhedíni nachází. Povstalci se přímému boji vyhýbali. Sověti tak dokázali pouze projít celé Pandžšírské údolí z jednoho konce na druhý a pak zase zpět.⁴³

V létě následovaly další ofenzivní akce s cílem zamezit útokům na Salanžskou silnici, mudžáhedíni však byli mnohem pohyblivější než jejich pronásledovatelé a unikli.⁴⁴ Když se sovětským vojákům nedařilo zneškodnit mudžáhedíny, začali obracet zbraně proti obyvatelům údolí.⁴⁵ Během prosince se naposled stáhly sovětské jednotky z Pandžšírského údolí a zanechaly za sebou zničené vesnice a zbídačené vesničany, kteří museli čelit krutým podmínkám afghánské zimy.⁴⁶

Ahmad Šáh Mas'úd a jeho lidé měli navíc situaci ztíženou problémy se zásobováním. Mas'úd si v dopisech Rabbánímu opakovaně stěžoval, že Hekmatjárovi muži blokují jeho zásobovací trasy.⁴⁷ Nedostatek jídla, munice a peněz trápily Mas'úda od začátku jeho působení v údolí. Rabbání, který zůstal Pěšávaru, jich nedokázal zajistit dostatek, přestože

⁴⁰ VAN VOORST, Bruce. *The Bear Descends on the Lion*. str. 44

⁴¹ ROY, Oliver. *Afghanistan: From Holy War to Civil War*. str. 73

⁴² FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 107

⁴³ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 106

⁴⁴ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 111

⁴⁵ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 107

⁴⁶ ROWAN, A.R. *On the Trail of a Lion: Ahmed Shah Massoud, Oil, Politics and Terror*. str. 24

⁴⁷ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 42

o ně Ahmad Šáh opakovaně žádal.⁴⁸ Do konfliktu se od jeho počátku zapojily i země, které si z různých důvodů nepřály úspěch Sovětského svazu. Dodávky peněz proudily hlavně ze Spojených států a Saudské Arábie.⁴⁹ Peníze a zbraně potom přerozdělovala pákistánská zpravodajská služba ISI podle sympatií k mudžáhedínům, kteří byli ochotní nechat se od ISI řídit.⁵⁰ Většinu pomoci tak dostával Hekmatjár a jiní fundamentalističtí vůdci.⁵¹ Ahmad Šáh Mas'úd byl ochoten přijímat zahraniční pomoc, nikoli však zahraniční vedení. Válku viděl jako afghánský národní konflikt a ne jako jednu z etap Studené války.⁵² Tento přístup mu však zajistil minimální přísun zahraniční pomoci během celého konfliktu.⁵³

V roce 1981 podnikli Rusové další dvě ofenzivy do Pandžšírského údolí, první v dubnu, druhou v září. Tentokrát použili na podporu svých jednotek poprvé ve velké míře velkoplošné bombardování.⁵⁴ Mas'úd však dovedl čelit ofenzivám taktickým rozložením svých jednotek a nezkušeností útočících.⁵⁵ Jediné, čeho sovětské jednotky dosáhly, byla ještě větší devastace údolí a nárůst počtu uprchlíků.⁵⁶ Mas'úd se pohyboval v té době po údolí a staral se o své jednotky, stejně jako o místní obyvatelstvo.⁵⁷ Na rozdíl od většiny ostatních mudžáhedínských vůdců, často organizujících své akce z bezpečí Pákistánu, se Mas'úd snažil vytvářet i civilní správu.⁵⁸

⁴⁸ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 43

⁴⁹ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. str. 83

⁵⁰ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. str. 88

⁵¹ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. str. 90

⁵² GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 41

⁵³ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 134

⁵⁴ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 198

⁵⁵ ŠIŠKA, Jiří - SERGEJEV, F. Sergej. *Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989: Vrtulníky na bojišti*. str. 139

⁵⁶ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 198

⁵⁷ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 42

⁵⁸ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 115

V dubnu následujícího roku zaútočil Mas'úd na leteckou základnu Bargam. Nejdřív jeho muži přepadli strážní stanoviště po cestě a potom s pomocí sabotérů v řadách afghánské armády zaútočili na základnu.⁵⁹ Během jedné noci se tak Mas'údovým mužům podařilo zničit dvacet tři letadel a helikoptér.⁶⁰ Reakcí na tuto akci byla do té doby nejrozsáhlejší ofenziva, jakou Sověti v Afghánistánu provedli. Společná afghánsko-sovětská operace za použití celkové síly patnácti tisíc mužů započala další měsíc. Operace začala těžkým bombardováním údolí, které trvalo celý týden.⁶¹ Poté, co skončilo bombardování, použili Sověti poprvé novou taktiku, a to vysazení elitních výsadkářských jednotek pomocí vrtulníků na horské hřebeny.⁶² Zatímco mudžáhedíni útočili na výsadkáře, Sověti zahájili hlavní ofenzivu v jižní části údolí. Poté co prošly afghánské jednotky postupující jako předvoj, vyhodili mudžáhedíni stěny soutěsky do povětří a zablokovali Sovětům cestu.⁶³ Než si sovětští vojáci dokázali prorazit cestu skrz zával, mnoho afghánských vojáků přeběhlo na stranu mudžáhedínů. Vojáci zběhli i se svou výzbrojí, včetně devíti tanků, které byly záhy zapojeny do bojů. Sověti v reakci na tuto událost okamžitě stáhli několik afghánských skupin a zatkli mnoho afghánských vojáků. Nebyli to však jen Afghánci, kdo se přidávali na stranu Mas'úda. Do konce ofenzivy změnilo stranu i několik muslimů ze středoasijských jednotek sovětské armády.⁶⁴

Mezitím jiné sovětské jednotky zahájily překvapivý útok v horní části údolí a postupovaly ze severu, aby se setkaly s hlavními silami. Poprvé se tak dostala celá údolní pánev pod kontrolu sovětsko-afghánských jednotek. Mudžáhedíni zůstali ukrytí na úbočích hor, odkud ostřelovali vojáky v údolí. Po Sovětech, kteří se po pár týnech stáhli, zůstaly v údolí

⁵⁹ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 140

⁶⁰ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. str. 106

⁶¹ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 141

⁶² ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 198

⁶³ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 141

⁶⁴ GIRARDET, Edward. *Afghanistan: the Soviet war*. str. 84

ruiny zničených vesnic.⁶⁵ Mas'údovi jednotky utrpěly relativně malé ztráty, nepřišly o více než 10 % svých mužů. Oproti tomu civilní obyvatelstvo trpělo těmito ofenzivami nejvíce.⁶⁶

Během dalšího útoku na konci srpna sovětská vojska pokračovala v devastaci údolí a důsledně ničila pandžšírské vesnice, pole i zavlažovací systémy. Průběh útoku byl podobný jako na jaře, obsazení údolní pánve, její okupace sovětskými vojsky a jejich následnému stažení. Tyto metody měly za následek razantní úbytek populace, zatímco Mas'údových jednotek se téměř nedotkly.⁶⁷

V tomto roce se Ahmad Šáh Mas'úd začal snažit rozšiřovat své působení za hranice Pandžšírského údolí. Začal vytvářet spojení s lokálními veliteli a pomáhal jim s výcvikem a taktikou proti sovětským jednotkám.⁶⁸ Díky tomu, že Mas'úd ustál do té doby šest sovětských ofenziv, se jeho sláva mezi ostatními mudžáhedíny rychle šířila a přibývalo těch, kteří byli ochotní akceptovat ho jako velitele a učit se používat jeho praktiky a taktiku.⁶⁹ Ještě v roce 1982 přešlo na jeho stranu mnoho velitelů z řad Uzbeků a Tádžiků, kteří dříve náleželi k jiné frakci mudžáhedínského odboje.

Ahmad Šáh Mas'úd měl ve vytváření spojení a správě území pod svoji kontrolou relativně volnou ruku, hlavně díky nezávislosti na pákistánské tajné službě ISI a celkové vzdálenosti od Pákistánu. Oproti tomu musel neustále soupeřit s Hekmatjářem a jeho Islámskou stranou Afghánistánu. Hekmatjár byl ostatně často obviňován, že bojuje více proti ostatním mudžáhedínům než proti sovětským okupantům.⁷⁰

⁶⁵ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 142

⁶⁶ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 175

⁶⁷ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 142

⁶⁸ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 43

⁶⁹ GIUSTOZZI, Antonio. *Empires of Mud*. str. 282

⁷⁰ RASANAYAGAM, Angelo. *Afghanistan: A Modern History: Monarchy, Despotism or Democracy? The Problems of Governance in the Muslim Tradition*. str. 133

Klíčovým prvkem Mas'údova úspěchu ve válce byla také síť špehů, díky které s předstihem věděl o sovětských akcích.⁷¹ Na podzim roku 1982 získali Rusové seznam šestiset členů Mas'údovi vyzvědačské sítě, což představovalo citelnou ránu. Mas'úd pak musel strávit více než rok reorganizováním své sítě informátorů.⁷²

Ke konci roku poslala afghánská vláda Mas'údovi oficiální dopisy se žádostí o příměří. Tato žádost byla odmítnuta s odůvodněním, že afghánský režim nemá žádnou reálnou moc a proto je zbytečné s ním jednat. V lednu následujícího roku 1983 tedy vyslali Sověti vysoko postaveného úředníka, aby vyjednával s Mas'údem přímo.⁷³ Jednání nakonec vyústilo v šestnáct měsíců trvající příměří od ledna do dubna dalšího roku. Tento akt byl následován vlnou kritiky na Mas'údovu hlavu. Mnozí, včetně Hekmatjára, ISI a CIA ho za to dodnes odsuzují.⁷⁴ Tvrdilo se, že se Mas'úd zaprodal s komunisty, aby mohl v poklidu vládnout nad svým územím. Že je to sovětský kolaborant, který udělá všechno pro posílení své moci. Je rozhodně pravdou, že díky uzavření příměří mohli Sověti uvolnit jednotky proti jiným ohniskům odporu.⁷⁵

Důvodů, proč Mas'úd s příměřím souhlasil, bylo několik. Potřeba ulevit zbídačenému obyvatelstvu Pandžšírského údolí byla jedním z nich. Čtyři z pěti obydlí v údolí ležely v troskách, dobytek byl postřílený a pole nebyla ve stavu, aby se na ně opět zasel. Příměří umožnilo navrátit se obyvatelům do vesnic a začít opravovat, co Rusové zničili.⁷⁶ Dalším z důvodů bylo uvědomění Ahmada Šáha Mas'úda, že nemá cenu udržovat si v údolí postavení, když nebude schopen z něj ohrožovat

⁷¹ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 44

⁷² ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 192

⁷³ GIRARDET, Edward. *Afghanistan: the Soviet war*. str. 84

⁷⁴ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 43

⁷⁵ GIRARDET, Edward. *Afghanistan: the Soviet war*. str. 85

⁷⁶ GIRARDET, Edward. *Afghanistan: the Soviet war*. str. 86

nepřítele.⁷⁷ Proto získaný čas využil v maximální možné míře k reorganizaci a výcviku svých jednotek, doplnění zásob, zakládání spojenečství s ostatními veliteli a položení základu aliance, která bude schopna efektivně vzdorovat Sovětům, komunistickému režimu a později i Tálibánu.⁷⁸

Rusové si od příměří slibovali následující. Chtěli ukázat obyvatelům Pandžšírkého údolí, že mír s vládou jim zajistí materiální zajištění. Obchody byly opět plné a cesta do Kábulu bezpečná. Návrat k normálnímu životu měl přesvědčit místní, že válka nestojí za to, obzvláště když alespoň prozatím byla vláda ochotná nechat místní obyvatelstvo na pokoji. Druhým důvodem bylo ukázat to, že i nejslavnější vůdce mudžahedínů je ochoten vyjednávat se sovětskými autoritami, a tím přilákat další kandidáty na jednání nebo jenom vyvolat rozbroje mezi mudžáhedíny.⁷⁹

Součástí dohody mezi Mas'údem a Sověty bylo ponechání průjezdného Salanžského průsmyku, za což se Mas'úd osobně zaručil, a přítomnost sovětských jednotek na základně u ústí do Pandžšírského údolí.⁸⁰ Sovětští vojáci se ovšem nemohli pohybovat mimo jejich základnu a zásobování muselo být prováděno letecky. Výjimkou bylo strážní stanoviště u vstupu do údolí, kde vojáci kontrolovali vozidla mířící dovnitř anebo ven z Pandžšírského údolí. Mudžahedíni, kteří dopravovali touto cestou do Pandžšíru zbraně, jednoduše stanoviště obešli, nad čímž sovětské hlídky přivíraly oči.⁸¹

Na jaře tohoto roku Ahmad Šáh Mas'úd obsadil údolí Andarab a jeho obyvatele, kteří se jakožto tradiční rivalové Pandžšířanů postavili na stranu Hekmatjárovy Islámské strany Afghánistánu, odzbrojil. Mas'úдови

⁷⁷ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 199

⁷⁸ GIRARDET, Edward. *Afghanistan: the Soviet war*. str. 87

⁷⁹ GIRARDET, Edward. *Afghanistan: the Soviet war*. str. 87

⁸⁰ ZHOU, Jiayi. *The Muslim Battalions: Soviet Central Asians in the Soviet-Afghan War*. str. 314

⁸¹ GIRARDET, Edward. *Afghanistan: the Soviet war*. str. 87

vadilo neustálé blokování cesty ze strany obyvatel údolí. Přestože se incident obešel bez prolití krve, Andrabané, z touhy pomstít se Mas'údovi, se během další sovětské ofenzivy okamžitě přidali na stranu komunistů. Tento příklad kmenové rivality ukazuje, jak si Ahmad Šáh Mas'úd musel dávat pozor, kdykoli operace jeho jednotek překročily tradiční kmenové území. Místní lidé si pak museli často zvolit mezi náklonností k vzdálené a nenáviděné vládě nebo kmeni z vedlejšího údolí, se kterým léta soupeřili. A bylo pak na Mas'údových politických schopnostech, aby si vybrali správně.⁸²

Po vypršení platnosti příměří v dubnu 1984 zahájili Sověti další ofenzivu, která byla zároveň do té doby největší sovětská vojenská akce v Afghánistánu. Ahmad Šáh Mas'úd o chystané akci věděl od svých zvědů v afghánské armádě a podnikl patřičná protiopatření. Evakuoval většinu obyvatelstva a ozbrojených sil z údolí, kde sám zůstal s malou jednotkou mudžáhedínů. Ještě před sovětským útokem jeho jednotky napadly se smíšenými úspěchy sovětské a afghánské pozice s cílem narušit jejich přípravy na ofenzivu. Při samotné ofenzivě provedli Sověti těžké bombardování údolí, které v kombinaci s dělostřeleckou palbou znemožňovalo mudžáhedínům přiblížit se k motorizovaným kolonám a způsobovalo značné ztráty. Sovětské velení se naučilo koordinovat dělostřelecké bombardování s údery vzdušných a pozemních sil. Byly nasazeny tisíce příslušníků elitních výsadkových jednotek, kteří byli vysazováni v týle mudžáhedínů, aby jim odřízli ústupové cesty.⁸³ Mas'údovi oddíly utrpěly těžké ztráty nebo byly nuceny se stáhnout do nepřístupných postavení. Několik týdnů po zahájení oznámil kábulský rozhlas: „*Zločinecká banda Ahmada Šáha Mas'úda už neexistuje*“.⁸⁴ Ani tato ofenziva ovšem nedokázala Mas'úda porazit. V září už jeho jednotky

⁸² ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 182

⁸³ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 175

⁸⁴ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 177

byly opět schopné napadat sovětské opěrné body v údolí a ničit vojenské konvoje.⁸⁵

Neúspěšné sovětské snažení zničit Mas'úda vojensky doprovázelo i mnoho pokusů o jeho zavraždění. Právě v roce 1984 vycvičila afghánská zpravodajská služba KHAD spolu s KGB bývalého Mas'údova spolužáka, aby ho kontaktoval a pak zabil s pomocí speciální pistole na otrávené šípky. S pomocí jeho rodiny však Ahmad Šáh spolužáka přemluvil, aby ho nezabíjel, a pak jemu a jeho rodině pomohl emigrovat do Německa.⁸⁶ V létě téhož roku se pak speciálně vycvičené oddíly KHAD pokusily zabít Mas'úda, ale byly odhaleny a zcela zlikvidovány.⁸⁷

Bohužel nejenom Rusové se snažili poškodit Mas'úda. Gulbuddín Hekmatjár nesnášel Ahmada Šáha a pákistánská ISI si nepřála vznik silného a nezávislého centra odporu na severu Afghánistánu. Hekmatjárovi muži tak s vybavením od pákistánské zpravodajské služby útočili na Mas'údovi velitele.⁸⁸ Navzdory tomu všemu Ahmad Šáh Mas'úd, který začínal na začátku války s hrstkou stoupenců v Pandžšířském údolí, ovládal na konci roku 1984 okolo 80 % horského masivu Hindúkuš.⁸⁹

2.3 Konec komunismu

Během prvních pěti let války zemřeli až na jednu výjimku všichni, kteří v nejužším kruhu sovětského vedení rozhodovali o invazi do Afghánistánu. Na jaře roku 1985 se stal generálním tajemníkem Komunistické strany Sovětského svazu Michail Sergejevič Gorbačov.⁹⁰ S Gorbačovem přichází poprvé myšlenka na ukončení přítomnosti

⁸⁵ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 178

⁸⁶ TOMSEN, Peter. *The wars of Afghanistan: messianic terrorism, tribal conflicts, and the failures of great powers*. str. 219

⁸⁷ ŠÍŠKA, Jiří. *Bojiště Afghánistán: Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979 – 1989*. str. 136

⁸⁸ TOMSEN, Peter. *The wars of Afghanistan: messianic terrorism, tribal conflicts, and the failures of great powers*. str. 221

⁸⁹ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 42

sovětských vojsk v Afghánistánu. Michail Gorbačov se tajně dohodl s úzkým vedením strany, že pokud do dvou let nedojde k zásadnímu zvratu, všichni vojáci se vrátí domů. Gorbačov také s nelibostí sledoval prezidenta Afghánistánu. Babrak Karmal nezvládal svoji funkci, nedokázal zvýšit podporu svého režimu ani získat popularitu veřejnosti. Dokázal jen opakovaně prosit Moskvu, aby své vojáky nestahovala.⁹¹ Z těchto důvodů byl Karmal v roce 1986 nahrazen Muhammadem Nadžíbulláhem, který do té doby velel afghánské zpravodajské službě KHAD. Zpravodajská služba byla jednou z mála institucí v Afghánistánu, která v té době dobře fungovala.⁹²

Mezitím nárůst sovětského vojenského úsilí, zvýšení americké finanční pomoci a tlak pákistánské vlády nutil odbojové skupiny se sídlem v Pěšávaru ke spolupráci a koordinaci svých akcí.⁹³ V pákistánském pohraničí sídlilo celkem sedm stran, kterým se přezdívalo Pěšávárská sedmička. Byly to všechno sunnitské strany založené na kmeni, etnicitě, regionu, rodině a osobních spojectvích. Tento tradiční afghánský způsob vzájemné podpory byl často důležitější než diskuze nad budoucí vládou. Proto mezi sebou strany často soupeřily, místo toho, aby se zaměřily na vytváření politického programu nebo získávání popularity. Nejvýznamnějšími stranami byla Hekmatjárova Islámská strana Afghánistánu, protože těžila z podpory ISI, a Rabbáního Islámská společnost Aghánistán, která těžila z popularity Mas'úda.⁹⁴ Těmto sedmi stranám předložil v březnu 1985 pákistánský prezident ultimátum, které vyústilo ve vytvoření takzvané „Aliance sedmi“⁹⁵. Aliance vystupovala jako zástupce celého afghánské odboje, přestože nezahrnovala šíitskou ani

⁹⁰ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. str. 127

⁹¹ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. str. 129

⁹² SAIKAL, Amin. *Modern Afghanistan: a History of Struggle and Survival*. str. 199

⁹³ BRADSHER, Henry S. *Afghan communism and Soviet intervention*. str. 190

⁹⁴ BRADSHER, Henry S. *Afghan communism and Soviet intervention*. str. 184

⁹⁵ Český zjednodušený překlad. V angličtině jako „Alliance of Islamic Religious Warriors of Afghanistan“.

jinou minoritu afghánských mudžahedínů. Stejně tak po jejím vytvoření pokračovaly třenice mezi jednotlivými stranami.⁹⁶

V lednu roku 1985 Mas'úd oficiálně založil „Dozorčí radu Severu“⁹⁷, uskupení sdružující velitele z pěti severovýchodních provincií Afghánistánu.⁹⁸ Rada sdružovala velitele patřící k různým stranám a byla založena bez záštity Islámské společnosti Afghánistán. Díky Dozorčí radě Severu mohl Ahmad Šáh vytvořit vlastní administrativní strukturu určenou ke správě civilního sektoru.⁹⁹ Rada dále umožňovala mudžahedínům koordinovat své operace, reorganizovat a trénovat jednotky a v neposlední řadě nabírat dobrovolníky. Ahmad Šáh Mas'úd byl nyní v Afghánistánu známý jako „Lev z Pandžšíru“ a jeho popularita se šířila i do zahraničí díky zpravodajstvím od BBC a rozhovorům, které poskytoval zejména francouzským novinářům. Mladí Afghánci, zejména původem z jiných etnik než paštunského, se hojně sdružovali pod jeho standartou.¹⁰⁰

Na konci jara 1985 uskutečnila sovětská vojska další pandžšírskou ofenzivu, opět bez výraznějšího úspěchu.¹⁰¹ Mudžahedíni se opět ukryli v horách a nechali sovětské vojáky, aby rozmístili svá bojová postavení po údolích. Později, většinou poté, co postavení přešla pod ruku afghánských jednotek, je jeden po druhém opět dobyli.¹⁰² Ukázkovým příkladem bylo, když Mas'úd dokázal v červnu obsadit silně opevněnou vládní pozici ve vesnici Pečgúr.¹⁰³ S jednotkou čítající pouze padesát mužů dobyl základnu za půl hodiny a zajal 126 afghánských důstojníků,

⁹⁶ BRADSHER, Henry S. *Afghan communism and Soviet intervention*. str. 190

⁹⁷ Anglický Supervisory Council of the North.

⁹⁸ RASANAYAGAM, Angelo. *Afghanistan: A Modern History: Monarchy, Despotism or Democracy? The Problems of Governance in the Muslim Tradition*. str. 134

⁹⁹ GIUSTOZZI, Antonio. *Empires of Mud*. str. 283

¹⁰⁰ RASANAYAGAM, Angelo. *Afghanistan: A Modern History: Monarchy, Despotism or Democracy? The Problems of Governance in the Muslim Tradition*. str. 134

¹⁰¹ ŠIŠKA, Jiří - SERGEJEV, F. Sergej. *Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989: Vrtulníky na bojišti*. str. 37

¹⁰² ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 199

¹⁰³ EWANS, Martin. *Afghanistan: a new history*. str. 166

kteří se zde náhodou v tu chvíli nacházeli.¹⁰⁴ Sovětský pokus o jejich záchranu skončil smrtí důstojníků.¹⁰⁵

V dalším roce se Mas'údovi povedlo rozšiřovat své území jak diplomaticky, tak vojensky. Jeho mobilní jednotky zničily posádky v provinciích Tachár a Baglán. Zabrání velitelství v provincii Baglán bylo největší vítězství, kterého mudžahedíni dosáhli během celé války.¹⁰⁶ Další velitelé se přidávali k Mas'údovi, zejména z Badachšanu, a žádali o pomoc s vytvořením vlastních mobilních jednotek.¹⁰⁷ Ale i bojové schopnosti Sovětů se zlepšily. Lepší vybavení a nové taktiky, například noční přepady, a efektivnější využití letectva způsobovaly mudžahedínům po celém Afghánistánu značné ztráty.¹⁰⁸ V červnu zaútočily sovětské jednotky na území Ahmada Šáha Mas'úda. Koordinovaný útok za použití bombardování a výsadek vojáků z vrtulníků se však podařilo mudžahedínům odrazit, přičemž sestřelili několik sovětských helikoptér. Počty sestřelených strojů se liší podle stran, které o akci referují.¹⁰⁹

Hlavní obrat ve válce přinesly americké protiletadlové rakety Stinger, které se objevily v září 1986. Doposud mudžahedíni disponovali raketometry, které ukořistili od Sovětů. S těmi bylo sestřelení vrtulníku obtížné, protože se s nimi muselo střílet na stroj zezadu, odkud ho navádělo teplo vycházející z tryskových motorů. S příchodem Stingerů mohli mudžahedíni odpalovat rakety prakticky odkudkoli. Sověti od té doby ztratili svou převahu ve vzduchu.¹¹⁰ Mas'úd však prohlásil, že

¹⁰⁴ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 202

¹⁰⁵ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 190

¹⁰⁶ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 208

¹⁰⁷ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 46

¹⁰⁸ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 208

¹⁰⁹ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 46

¹¹⁰ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 212

navzdory pozornosti, jakou jim Sověti věnovali, byli jeho mudžahedíni ti poslední, kteří Stingery dostávali. Celkově jich dostali pouze osm.¹¹¹

Protiletadlové rakety Stinger pravděpodobně urychlily rozhodnutí o odchodu Sovětů z Afghánistánu.¹¹² Sovětská vojska nedokázala dosáhnout výraznějších úspěchů, zatímco aktivita opozičních sil postupně vzrůstala, mimo jiné kvůli zahraniční pomoci USA, která v letech 1986-1987 dosáhla svého maxima. V roce 1987, když bylo jasné, že se sovětský kontingent bude stahovat, už Sověti nepodnikali žádné velké ofenzivy a soustředili se na obranu vlastních posádek a komunikačních cest nutných pro odsun. Dále bylo nutné připravit afghánské síly na to, aby mohli mudžahedínům čelit samostatně.¹¹³

Také nový prezident Afghánistánu Muhammad Nadžíbulláh se snažil připravit na odchod sovětských vojáků a upevnit si postavení v zemi. Pokoušel se konsolidovat LDSA, jenže spory mezi jejich částmi Chalkem a Parčamem pokračovaly. Islám se stal národním náboženstvím, prezident začal s politikou národního usmíření, a vytvořil novou ústavu, která slibovala demokratičtější systém v zemi.¹¹⁴ V lednu roku 1987 jednostranně vyhlásil příměří na dobu šesti měsíců a přednesl řadu návrhů, zaměřených na usmíření všech odbojových skupin.¹¹⁵ Nadžíbulláh se snažil udržet u moci i po plánovaném odchodu Sovětů a byl pro to ochoten hledat různé druhy kompromisů. Proto nabízel velitelům odboje místa ve vládě, samotnému Mas'úдови nabízel post ministra obrany.¹¹⁶ Mudžahedíni v té době však už věděli, že vyhrávají, a nepřijali proto žádný z Nadžíbulláhových návrhů.¹¹⁷

¹¹¹ BRADSHER, Henry S. *Afghan communism and Soviet intervention*. str. 239

¹¹² NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. str. 130

¹¹³ HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. str. 67

¹¹⁴ HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. str. 66

¹¹⁵ VOGELSANG, Willem. *Dějiny Afghánistánu*. str. 308

¹¹⁶ BARFIELD, Thomas J. *Afghanistan: a cultural and political history*. str. 239

¹¹⁷ VOGELSANG, Willem. *Dějiny Afghánistánu*. str. 309

Ahmad Šáh Mas'úd pokračoval v roce 1987 v územní expanzi. V dubnu dobyl velkou základnu afghánské armády poblíž pákistánských hranic.¹¹⁸ V červenci a říjnu získal další dvě základny. Vládní pozice na severovýchodě padaly jedna po druhé do Mas'údových rukou.¹¹⁹ A nakonec o rok později v srpnu dobyl Ahmad Šáh provinční město Taloqán, hlavní správní centrum oblasti Tachár.¹²⁰ Osm let bojů poskytlo mudžáhedínům dobrý trénink, naučili se používat nové zbraně a technologie.¹²¹

V roce 1988 Mas'úd stihl i jiné věci než jen rozšiřování svého území a plánování budoucnosti Afghánistánu. Tento rok se Ahmad Šáh Mas'úd oženil s dcerou jednoho svého blízkého spolupracovníka Sediqou. Tehdy mu bylo pětatřicet let. Ahmad Šáh a Sediqa spolu měli šest dětí, z toho jednoho syna a pět dcer.¹²²

Na základě dohody, kterou podepsali zástupci sovětské, americké, pákistánské a afghánské vlády v Ženevě, začali Sověti v tomto roce stahovat své vojáky z Afghánistánu. K jednání nebyli přizváni zástupci mudžáhedínů. Stahování vojsk probíhalo ve dvou fázích, první fáze se uskutečnila od května do srpna. První fáze stažení probíhala nečekaně klidně, s výjimkou ve městě Kandahár, kde se během odsunu vojsk tvrdě bojovalo. Druhá fáze stahování probíhala od listopadu do února následujícího roku 1989.¹²³ Sověti používali dva koridory, přes které stahovali své vojáky, jeden vedl skrz Salanžský tunel v oblasti pod Mas'údovou správou. Sovětské velení se nedokázalo s Mas'údem dohodnout, respektive Mas'úd se od něj nenechal uplatit. Přestože Ahmad Šáh nepřijal sovětskou nabídku na dovoz zásob výměnou za klid na Salanžské silnici, neplánoval pravděpodobně na sovětské vojáky

¹¹⁸ TOMSEN, Peter. *The wars of Afghanistan: messianic terrorism, tribal conflicts, and the failures of great powers*. str. 224

¹¹⁹ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 210

¹²⁰ ROY, Oliver. *Afghanistan: From Holy War to Civil War*. str. 74

¹²¹ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 210

¹²² GRAD, Marcela. *Massoud: an intimate portrait of the legendary Afghan leader*. Str. XVIII

útočit. Sověti každopádně preventivně rozbombardovali několik vesnic poblíž silnice, které mohli teoreticky poskytovat úkryt mudžáhedínům, a zabili přitom stovky civilistů. Druhou vlnu stahování tak doprovázely útoky na konvoje a navíc ho stěžovala nezvykle drsná zima, s ní v horách spojené pády lavin a kamení.¹²⁴

Po odchodu sovětské armády ze země předpovídali všichni Nadžíbulláhovi a jeho režimu rychlý konec. Americká CIA a pákistánská ISI vypracovaly plán, spočívající ve frontálním útoku několika desítek tisíc mudžáhidů na Džalálabád, město ležící mezi Pešávarem a Kábulem poblíž hranic s Pákistánem. Ve městě měli pak ustanovit společnou, předem připravenou vládu, kterou by postupně rozšiřovali dál po Afghánistánu.¹²⁵ Mas'úd, který se této ofenzivy neúčastnil, varoval CIA, že Nadžíbulláh nepadne zdaleka tak rychle. Americká zpravodajská služba chtěla rychle ukončit prosovětský režim a podobná varování, která nepřicházela pouze od Mas'úda, ignorovala.¹²⁶ V březnu roku 1989 zahájili povstalci útok na Džalálabád. Byla to první skutečná válečná bitva, nejednalo se gerilový způsob boje, na jaký byli mudžáhedíni zvyklí. Plán skončil fiaskem, mudžáhedíni narazili na tvrdý odpor vládních jednotek a nedokázali Džalálabád dobýt. Navíc jim bombardování z letadel způsobilo těžké ztráty. Vláda v Kábulu, kterou již všichni odepisovali, dokázala zatím přežít. Přestože Sovětský svaz stáhl své vojáky, nepřestal podporovat Nadžíbulláha materiálně, zejména zbraněmi, pohonnými hmotami a potravinami. V řadách povstalců v Pešávaru zavládlo rozčarování a předem dohodnutá vláda, která měla být dosazena Džalálabádu, se rozpadla.¹²⁷ Neschopnost dobýt Džalálabád ukázala, že jednotlivé frakce odboje v Pešávaru nejsou schopné nebo ochotné odložit své osobní, politické nebo etnické rozpory stranou za účelem dosažení společného

¹²³ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. str. 146

¹²⁴ BRADSHER, Henry S. *Afghan communism and Soviet intervention*. str. 308

¹²⁵ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. str. 152

¹²⁶ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 211

¹²⁷ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. str. 153

cíle - zničení kábulského režimu. Mezi skupinami v Pešávaru se nenacházela žádná skutečná autorita a mudžáhedíni nebyli schopni přizpůsobit svou taktiku konveční válce místo dosavadní gerilové. Nadžíbulláhův režim se dokázal udržet u moci, dokud mu Moskva posílala zásoby. Džalálabád znamenal psychologickou porážku pro odbojové skupiny, které očekávaly rychlé vítězství.¹²⁸ Mudžáhedíni začali bojovat mezi sebou a během jednání hlavních skupin na sebe mířili pistolemi.¹²⁹ V červenci Hekmatjárovi muži zabili třicet šest Mas'údových velitelů. Pět z nich zabili v nastražené léčce a zbytek zajali a popravili další den.¹³⁰ Ahmad Šáh následně zajal, odsoudil a poté pověsil čtyři Hekmatjárovi stoupence zodpovědné za tyto vraždy.¹³¹

Mezi veliteli povstalců bojujícími v Afghánistánu rostla nespokojenost s Aliancí sedmi a jejich neustávajícími spory. Zájmy stran v Pešávaru začínaly čím dál více odporovat zájmům mudžáhedínů, přestože právě přes Pešávarskou sedmičku mnoho z nich dostávalo zbraně. Proto ti velitelé, kteří byli ochotní diskutovat namísto bojovat proti sobě, uspořádali v roce 1990 několik setkání, z nichž některých se zúčastnil i Mas'úd. Zde se dohodli, že je potřeba vytvořit jednotnou vojenskou strategii a zkoordinovat svoje akce pod novým vedením, které by bylo oproštěné od zmatků v Pešávaru a vlivu ISI.¹³² Stále plánovali svrhnout Nadžíbulláha, avšak chtěli toho dosáhnout pomocí postupného obsazování provincií namísto přímým útokem na Kábul.¹³³ Svých cílů nikdy nedosáhli, neboť mnoho velitelů sužovaly vlastní problémy a spory. Navíc příliš mnoho z nich nebylo ochotno vzdát se svých chlebodárců v Pákistánu.¹³⁴

¹²⁸ BRADSHER, Henry S. *Afghan communism and Soviet intervention*. str. 345

¹²⁹ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. str. 153

¹³⁰ BRADSHER, Henry S. *Afghan communism and Soviet intervention*. str. 328

¹³¹ EWANS, Martin. *Afghanistan: a new history*. str. 177

¹³² BRADSHER, Henry S. *Afghan communism and Soviet intervention*. str. 332

¹³³ BARFIELD, Thomas J. *Afghanistan: a cultural and political history*. str. 248

¹³⁴ BRADSHER, Henry S. *Afghan communism and Soviet intervention*. str. 332

V říjnu Ahmad Šáh Mas'úd poprvé od začátku sovětské okupace opustil zemi a vycestoval do Pákistánu, aby se setkal s místní vládou a vůdci odboje.¹³⁵ Snažil se vedení ISI vysvětlit skutečnou vojenskou situaci a její větvení napříč Afghánistánem a ukázat jim politickou důležitost mudžáhedínů.¹³⁶ Setkal se s neúspěchem, ale získal alespoň příslib pomoci ve formě zbraní a munice, které od té doby získával. Setkal se také s Hekmatjárem, se kterým na nějakou dobu urovnal své spory.¹³⁷ Přes všechna jednání, která během roku proběhla, nebyla schopna opozice vytvořit jednotný návrh na společnou vládu, která by nabízela alternativu k Nadžíbulláhově režimu. Rok 1990 byl pro mudžáhedíny směsí vnitřních rozepří a vojenských neúspěchů.¹³⁸ Pokusy o dobytí provinčních měst Chóst a Kalát skončily neúspěchem, hlavně díky neschopnosti mudžáhedínů zkoordinovat efektivně svoje útoky. Nadžíbulláhova vláda tak pokračovala díky neschopnosti odboje ji zničit.¹³⁹

Přes neefektivnost mudžáhedínů v jejich snaze zničit Nadžíbulláha, jeho vláda měla množství vlastních problémů. Dezerce byly na denním pořádku a korupce byla tak rozsáhlá, že vládní aparát absorboval až 90 % sovětské pomoci, která byla určená civilnímu obyvatelstvu.¹⁴⁰ Nadžíbulláh změnil název své strany z Lidová demokratická strana Afghánistánu na Vlast a snažil se, aby vystupovala méně jako komunistická. Islám a nacionalismus byla nyní jeho hlavní hesla. Tato gesta mu mnoho úspěchů nepřinesla, mnohem více se vyplácelo uplácení jednotlivých velitelů. U některých mudžáhedínů se mu podařilo koupit si loajalitu nebo alespoň neutralitu.¹⁴¹ Další významnou oporou jeho režimu byla spolupráce s milicemi, které nebyly součástí jeho armády. Tyto soukromé jednotky

¹³⁵ BRADSHER, Henry S. *Afghan communism and Soviet intervention*. str. 333

¹³⁶ BRADSHER, Henry S. *Afghan communism and Soviet intervention*. str. 346

¹³⁷ BRADSHER, Henry S. *Afghan communism and Soviet intervention*. str. 333

¹³⁸ ELIOT, Theodore L. *Afghanistan in 1990: Groping toward Peace?* str. 128

¹³⁹ ELIOT, Theodore L. *Afghanistan in 1990: Groping toward Peace?* str. 126

¹⁴⁰ BARFIELD, Thomas J. *Afghanistan: a cultural and political history*. str. 248

¹⁴¹ EWANS, Martin. *Afghanistan: a new history*. str. 178

nezávislých velitelů poskytovaly režimu jako žoldáci své služby za peníze.¹⁴²

V březnu roku 1991 se povstalcům konečně povedlo dobýt město Chóst, pokusy dobýt provinční Gardéz a Džalálabád skončily neúspěchem, přes účast pákistánských důstojníků, kteří veleli tankové divizi. Ahmad Šáh Mas'úd si v tomto období upevňoval svou pozici na severovýchodě, což zahrnovalo i převzetí kontroly na Vachánským koridorem.¹⁴³

Nakonec Nadžíbulláhuv režim neporazily ofenzivy mudžáhedínů ani plány CIA a ISI. Zničil ho rozpad Sovětského svazu a s ním spojené zastavení materiální pomoci. Od ledna 1992 byly ukončeny všechny dodávky do Kábulu a režim, který byl na nich závislý, se začal hroutit.¹⁴⁴ Nadžíbulláh už nemohl platit soukromé jednotky a ty začaly postupně přebíhat na stranu povstalců. V únoru se spojil s Mas'údem generál Abdul Rašíd Dostún, který velel početným uzbeckým milicím a doposud bojoval na straně režimu. Společně dobyli Mazár-e Šaríf a Mas'úd nyní ovládal celý sever země.¹⁴⁵

Muhammad Nadžíbulláh oznámil 18. března svojí rezignaci a souhlasil s předáním moci do rukou přechodné vlády. Armáda ztratila vůli bojovat, jelikož nebylo už pro koho. Posádky v Džalálabádu a Herátu se vzdaly bez boje.¹⁴⁶ Mudžáhedíni se stahovali ke Kábulu a afghánská armáda se rozpadala. Generálové paštunského původu se přidávali k Hekmatjárovi postupujícímu z jihu, zatímco Tádžikové a Uzbekové se přidávali k Mas'údovi a Dostúnovi.¹⁴⁷ Letecká základna Bargam, pod velením generála tádžického původu, se vzdala bez boje Mas'údovi, který

¹⁴² NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. str. 157

¹⁴³ BRADSHER, Henry S. *Afghan communism and Soviet intervention*. str. 346

¹⁴⁴ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. str. 165

¹⁴⁵ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 262

¹⁴⁶ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. str. 167

¹⁴⁷ TOMSEN, Peter. *The wars of Afghanistan: messianic terrorism, tribal conflicts, and the failures of great powers*. str. 7

se blížil ke Kábulu ze severu.¹⁴⁸ Ahmad Šáh zastavil své jednotky na dohled od hlavního města a do města nevstoupil. Chtěl, aby se předáci skupin v Pešávaru nejprve dohodli na vytvoření vlády.¹⁴⁹ Navíc se oprávněně obával, že vstup jeho tádžických a uzbeckých jednotek by otřásl Paštuny, kteří tvořili dominantní etnickou skupinu jak v Kábulu, tak v celém Afghánistánu.¹⁵⁰ Pouze část Dostúnových jednotek ovládla kábulské letiště. To se stalo osudným Nadžíbulláhovi, který se v noci 16. dubna pokusil uprchnout na letiště a odletět do Indie. Před budovou ho zastavila hlídka a nevpustila ho do letištního komplexu. Bývalý prezident se musel tak ukrýt v budově OSN.¹⁵¹

Hekmatjárovy jednotky se mezitím přiblížily k městu z jihu. Hekmatjár chtěl vytvořit vlastní provizorní vládu a nemínil čekat na zástupce pešávarenských skupin. Nad ránem 24. dubna začal přesouvat své síly do Kábulu a obsazovat klíčová místa. Mas'úd v reakci na to vyslal své jednotky do města, kde se spojily s Dostúnovými.¹⁵² Hekmatjárovi muži byli lépe vybaveni, Mas'údovy jednotky však měly lepší výcvik.¹⁵³ Po několikadenní bitvě byl Hekmatjár vytlačen na jižní přeměstí Kábulu a Ahmad Šáh Mas'úd ovládl město. Hekmatjár ze svých pozic na jihu začal ostřelovat město.¹⁵⁴

2.4 Občanská válka

Po čtrnácti letech bojů dosáhli mudžáhedíni svého cíle, kterým bylo vyhnat sovětské okupanty a zničit vládnoucí komunistický režim. Nyní mohli islamisté, kteří se podíleli na odboji, společně vytvořit novou vládu Afghánistánu podle vlastních představ. Jenže komunistický režim nebyl

¹⁴⁸ TOMSEN, Peter. *The wars of Afghanistan: messianic terrorism, tribal conflicts, and the failures of great powers*. str. 5

¹⁴⁹ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. str. 167

¹⁵⁰ BRADSHER, Henry S. *Afghan communism and Soviet intervention*. str. 381

¹⁵¹ BRADSHER, Henry S. *Afghan communism and Soviet intervention*. str. 379

¹⁵² BRADSHER, Henry S. *Afghan communism and Soviet intervention*. str. 381

¹⁵³ EWANS, Martin. *Afghanistan: a new history*. str. 181

¹⁵⁴ BRADSHER, Henry S. *Afghan communism and Soviet intervention*. str. 382

v poslední fázi bojů zničen vojensky. Jeho části se oddělily a přidaly na jednotlivé strany odboje.¹⁵⁵ Vojáci, úředníci a další lidé spolupracující s LSDA se připojili k mudžáhedínům v závislosti na etnických skupinách. Paštuni přešli ke paštunským stranám, Tádžikové k tádžickým a podobně.¹⁵⁶ Vytvoření nové vlády předpokládalo spolupráci jednotlivých částí odboje. A jestliže v minulých letech mudžáhedíny k občasné spolupráci motivoval společný nepřítel, nyní je nemotivovalo naprosto nic.

V prvních dnech po pádu komunistické vlády, když byli bojovníci Gulbuddína Hekmatjára vytlačeni z Kábulu a město bylo v rukou vojáků Ahmada Šáha Mas'úda a Rašída Dostúna, někteří Mas'údovi spolupracovníci navrhovali, ať se chopí vedení provizorní vlády Mas'úd sám. Jejich velitel často vystupoval jako prostředník, který se snažil vytvářet spojenectví napříč etniky. Byl uznáván jako schopný velitel, který se zasadil o vyhnání Sovětů, a tohoto uznání se mu dostávalo i ze strany Paštunského obyvatelstva, přestože on sám byl Tádžik. Mas'úd měl tedy relativně slušné šance vytvořit uznávanou vládu. Rozhodl se však tuto možnost nevyužít, protože se oprávněně obával etnického konfliktu. Místo toho nechal vytváření nové vlády na představitelích Aliance sedmi¹⁵⁷, která sídlila v Pešávaru.¹⁵⁸

Jednání představitelů vyústilo v takzvanou „Pešávarskou dohodu“, která měla do roka dovést zemi k volbám a k vytvoření stálé vlády. Pešávarská dohoda určovala na první dva měsíce přechodným prezidentem Sibghátulláha Mudžaddadího. Poté ho měl vystřídat na další přechodné období Rabbání jako další prezident, Hekmatjár jako předseda vlády a Mas'úd jako ministr obrany.¹⁵⁹ Tento scénář zůstal bohužel jen na papíře.

¹⁵⁵ BARFIELD, Thomas J. *Afghanistan: a cultural and political history*. str. 248

¹⁵⁶ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. str. 167

¹⁵⁷ Jednání se neúčastnil Hekmatjár, proto je toto označení poněkud zavádějící.

¹⁵⁸ BARFIELD, Thomas J. *Afghanistan: a cultural and political history*. str. 249

¹⁵⁹ BRADSHER, Henry S. *Afghan communism and Soviet intervention*. str. 383

První obtíže nastaly, když Mudžaddadí prohlásil, že zůstane prezidentem dva roky místo domluvených dvou měsíců. Dále Hekmatjár požadoval stažení Dostúnových jednotek z města a když se tak nestalo, začal Kábul ostřelovat ze svého postavení na jihu města.¹⁶⁰ Hekmatjárovi vadila Dostúnova minulost, konkrétně spolupráce Dostúnových jednotek s Nadžibulláhem.¹⁶¹ Na konci května Mas'úd vyjednal s Hekmatjárem příměří za podmínky, že Dostún opustí město. Hekmatjár by pak zasedl ve vládě, která by připravila první postkomunistické volby. Dostún však město neopustil a z dohody sešlo. Mudžaddadí nakonec uvolnil po dohodnutých dvou měsících prezidentské křeslo Rabbánímu. Hekmatjár poslal do nové vlády svého zástupce, který byl ovšem Rabbáním z vlády po pár týdnech vypuzen. V reakci na to započal Hekmatjár opět ostřelovat Kábul a v srpnu během jediného útoku zabil necelé dva tisíce civilistů.¹⁶²

Hekmatjár představoval v této době největší překážku ve vytvoření nové vlády, jelikož byl přesvědčen, že by to měl být on, kdo ve vznikající vládě bude hrát hlavní roli. Stejně tak pro něj, jako pro mnohé jiné Paštuny, bylo nesnesitelné pomyšlení, že budoucnost jeho země vytváří dva Tádžikové a Uzbek, z nichž jeden je jeho dlouholetý rival Ahmad Šáh Mas'úd. Hekmatjár se tedy rozhodl, že pokud nebude u moci on, nebudou mít ani jeho rivalové v Kábulu bezpečné postavení k vytvoření nové vlády.¹⁶³ V jeho snažení ho setrvale podporovala ISI, která si přála, aby v Afghánistánu vládla Pákistánem dosazená vláda.¹⁶⁴

Ale nebyl to jenom Hekmatjár, kdo zabraňoval vytvoření nové vlády. Většina mudžahedínů nebyla schopná jakýchkoli kompromisů a boje mezi nimi propukaly na základě sebemenší provokace. Důvodem byly rozdílné politické či náboženské názory nebo často pouze různý etnický původ. I v jednotlivých islámských stranách propukaly neshody. Rabbání

¹⁶⁰ EWANS, Martin. *Afghanistan: a new history*. str. 183

¹⁶¹ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. str. 178

¹⁶² EWANS, Martin. *Afghanistan: a new history*. str. 183

¹⁶³ EWANS, Martin. *Afghanistan: a new history*. str. 182

s nelibostí pohlížel na vzrůstající důležitost Ahmada Šáha, který začínal být nepostradatelný pro fungování jeho Islámské společnosti Afghánistán, vzhledem k důležitosti Mas'údových bojovníků pro přežití nové vlády.¹⁶⁵

Rabbáního prozatímní vláda ovládala pouze Kábul. Státní struktura po celé zemi se zhroutila a země se rozdrobila na jednotlivé části, které ovládali místní samovládci.¹⁶⁶ Severovýchod zůstal v držení Ahmada Šáha Mas'úda a jeho Dozorčí rady severu. Správa území se nezměnila od dob sovětské okupace, oblast se však nyní musela vypořádat s masivním přílivem uprchlíků. Uprchlíci přicházeli z Kábulu a také z Tádžikistánu, kde v roce 1992 vypukla občanská válka. Sídelním městem Dozorčí rady Severu byl Taloqán. Ahmad Šáh také stále spravoval leteckou základnu Bargam.¹⁶⁷

Na severu země si vytvořil vlastní území generál Dostún s centrem v městě Mazár-e Šarífu. Společně s Mas'údovým severovýchodem měly tyto dvě oblasti Afghánistánu nejlepší organizační strukturu.¹⁶⁸ Šíitská Strana jednoty ovládala centrální oblasti země a její obyvatelé, Hazárové, obývali několik čtvrtí v Kábulu. Strana byla finančně podporovaná z Iránu.¹⁶⁹ Celý jih byl roztržštěný mezi lokální velitele a panovala zde anarchie. Pěstování opia a okrádání cestujících na silnici, kterému se přezdívalo vybírání mýtného, se rozmáhalo na jihu Afghánistánu. Únosy, vraždy a znásilňování byly na denním pořádku.¹⁷⁰

Na podzim bylo prodlouženo novou vládou Rabbáního setrvání ve funkci prezidenta, nejdříve do konce roku 1992 a v prosinci na další dva roky. Rabbáního na prezidentském křesle odmítal Hekmatjár, který pokračoval v zimě v ostřelování hlavního města, stejně jako ho odmítala

¹⁶⁴ SAIKAL, Amin. *Modern Afghanistan: a History of Struggle and Survival*. str. 215

¹⁶⁵ EWANS, Martin. *Afghanistan: a new history*. str. 182

¹⁶⁶ MURSHED, S. Iftikhar. *Afghanistan: the Taliban years*. str. 39

¹⁶⁷ HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. str. 84

¹⁶⁸ HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. str. 82

¹⁶⁹ HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. str. 88

¹⁷⁰ HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. str. 87

šitá Strana jednoty.¹⁷¹ V zimě svedli v Kábulu Mas'údovi vojáci řadu bojů se Stranou jednoty, která se přidala k Hekmatjárovi.¹⁷² Během těchto střetů bylo povražděno mnoho civilních obyvatel, zejména Hazárů, a Mas'úd začal být obviňován, že provádí etnické čistky. „*Mas'údův mluvčí později zvěrstva nepopřel a dodal, že k nim docházelo z obou stran.*“¹⁷³ Během občanské války Mas'úd nedokázal udržet dostatečnou kontrolu nad svými jednotkami a nebyl schopen zabránit, aby se i jeho muži nepřidávali k násilnostem na civilním obyvatelstvu, všeobecně páchaným mudžahedíny, kteří řádili v ulicích Kábulu. Pokud chtěl Mas'úd porazit opozici, nezvládal zároveň zavést patřičný pořádek ve svých jednotkách.¹⁷⁴

Kábul byl během sovětské okupace válkou téměř nedotčen, oproti tomu během občanské války byl ohniskem největších bojů.¹⁷⁵ Veškerý obdiv a popularita obyvatel Kábulu, které si mudžáhedíni vydobyli během bojů s Sověty a komunistickou vládou, se nyní vytrácela, jak boje mezi zneprátenými částmi bývalého odboje ničily hlavní město a zabíjely jeho obyvatele.¹⁷⁶ Mudžáhedíni se v očích Kábulanů proměnili v násilníky a zloděje. Mas'údovi muže popisovali jako „*nevzdělané pandžšírské výrostky*“, kteří „*kradou jejich majetek a unášejí jejich děti*“. Hekmatjárovi bojovníci, kteří trávili většinu času vytlačeni mimo Kábul, byli kritizováni za neustálé ostřelování města raketami, které zničily většinu metropole. A vojáci patřící Dostúnovi byli popisováni jako „*homosexuálové, zloději a kriminálníci*“, kteří jsou „*všichni závislí na hašiši*“.¹⁷⁷

Boje pokračovaly i začátkem roku 1993 a Mas'úd později litoval toho, že Hekmatjára nikdy naprosto neporazil. Ahmad Šáh tvrdil, že

¹⁷¹ EWANS, Martin. *Afghanistan: a new history*. str. 183

¹⁷² GIUSTOZZI, Antonio. *Empires of Mud*. str. 73

¹⁷³ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 53

¹⁷⁴ ROWAN, A.R. *On the Trail of a Lion: Ahmed Shah Massoud, Oil, Politics and Terror*. str. 58

¹⁷⁵ EWANS, Martin. *Afghanistan: a new history*. str. 183

¹⁷⁶ BARFIELD, Thomas J. *Afghanistan: a cultural and political history*. str. 251

¹⁷⁷ KAKAR, M. Hassan. *Afghanistan: the Soviet invasion and the Afghan response, 1979-1982*. str. 350

„pokaždé, když byl Hekmatjár na kolenou, tak jsem zastavil svojí ofenzivu a začal vyjednávat“. Obával se, že porážkou Hekmatjára vyprovokuje ještě větší konflikt mezi Paštuny a ostatními etniky. Jenže Hekmatjár, podporovaný Pákistánem, neměl zapotřebí ustupovat.¹⁷⁸ Mas'úd se zoufale snažil s Hekmatjářem dohodnout a nabízel mu, že odstoupí z pozice ministra obrany.¹⁷⁹ S pomocí Pákistánu byla v březnu v Islámábádu podepsána dohoda, podle které zůstal Rabbání ve funkci prezidenta a Hekmatjárovi opět připadla funkce předsedy vlády.¹⁸⁰ Ahmad Šáh Mas'úd rezignoval na svou funkci, aby vyhověl Hekmatjárovým požadavkům a umožnil vytvoření fungující vlády. Zůstalo mu však stále velení všech jeho jednotek, které udržovaly doposud Rabbáního u moci.¹⁸¹ Přesto se Rabbání a Hekmatjár krátce po podpisu dohody neshodli na uspořádání vládního kabinetu a rozdělení ministerstev. Opět propukly boje a Hekmatjár začal blokovat zásobování Kábulu.¹⁸²

Stejným neúspěchem skončila i dohoda podepsaná v květnu v Džalálabádu, která upravovala dohody předchozí.¹⁸³ Země zůstávala stále rozdělená, avšak léto a podzim přinesly utlumení bojů.¹⁸⁴ Rozložení sil se ale během roku měnilo. Rabbání se snažil se smíšenými úspěchy během roku uzavírat spojení s lokálními samovládcy.¹⁸⁵ Spojenectví mezi Dostúnem a vládou v Kábulu postupně oslabovalo. Dostún byl nespokojený, jelikož Mas'úd nechtěl oficiálně uznat jeho vládu na severu země. Během roku přestal Dostún Mas'úda a Rabbáního vojensky podporovat. Nakonec v lednu následujícího roku 1994 definitivně změnil strany a společná koalice Dostúna, Hekmatjára a Strany jednoty podnikla

¹⁷⁸ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 54

¹⁷⁹ SAIKAL, Amin. *Modern Afghanistan: a History of Struggle and Survival*. str. 215

¹⁸⁰ MURSHED, S. Iftikhar. *Afghanistan: the Taliban years*. str. 40

¹⁸¹ RUBIN, Barnett R. *Afghanistan in 1993: Abandoned but Surviving*. str. 187

¹⁸² MURSHED, S. Iftikhar. *Afghanistan: the Taliban years*. str. 40

¹⁸³ MURSHED, S. Iftikhar. *Afghanistan: the Taliban years*. str. 41

¹⁸⁴ EWANS, Martin. *Afghanistan: a new history*. str. 184

¹⁸⁵ GIUSTOZZI, Antonio. *Empires of Mud*. str. 74

útok na Kábul.¹⁸⁶ Ahmad Šáh Mas'úd dokázal útok úspěšně odrazit. Boje propukly i mimo Kábul a Dostún obsadil město Kundúz, alespoň do května, kdy mu ho Mas'úd opět vyrval z rukou. V červnu odrazil Mas'úd další společný útok Hekmatjára a Dostúna a v průběhu léta boje pokračovaly. Kábulu trpěl nedostatkem jídla a tisíce lidí opouštěly zemi. Občanská válka nabírala v roce 1994 na síle a konec byl v nedohlednu.¹⁸⁷ Také po diplomatické stránce nečekal Afghánistán žádný posun. V letech 1994 a 1995 proběhlo v Afghánistánu i zahraničí mnoho setkání, rad a zasedání za účelem vyřešení afghánské krize. Žádná ze schůzí mezi znepřátelenými mudžáhedíny však nepřinesla nějaký efektivní a dohledný konec konfliktu.¹⁸⁸

Změna nastala v létě 1994, kdy přišlo na scénu hnutí Tálibán. Hnutí tvořili studenti náboženských škol z afghánsko-pákistánského příhraničí, pocházející z uprchlických táborů. Mladíci, kteří nikdy nezažili mír, kteří byli vykořeněni z tradičního afghánskému stylu života, často sirotci. V náboženských školách se naučili věřit v očištěný a puritánský islám.¹⁸⁹ Tálibán a jeho vedoucí Muhammad Umar byli od počátku podporováni Pákistánem. S přibývajícím úspěchy nového hnutí Pákistán zanevřel na Hekmatjára, který se nebyl schopen prosadit a věnoval čím dál více pomoci Tálibánu.¹⁹⁰ Tálibán se v jižních provinciích, které neměly žádné centralizované vedení, dokázal rychle prosadit. V listopadu obsadil, téměř bez boje, druhé největší afghánské město Kandahár a během dalších tří měsíců získal kontrolu nad třetinou afghánských provincií.¹⁹¹ Samozvané vládce porazil silou nebo je uplatil, aby přešli na jeho stranu.¹⁹² Na dobytých územích Tálibán začal uplatňovat striktní formu šaría, odzbrojil obyvatele a zprůjezdnil cesty. Ceny jídla klesly, zatímco popularita

¹⁸⁶ GIUSTOZZI, Antonio. *Empires of Mud*. str. 73

¹⁸⁷ EWANS, Martin. *Afghanistan: a new history*. str. 184

¹⁸⁸ MURSHED, S. Iftikhar. *Afghanistan: the Taliban years*. str. 45

¹⁸⁹ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 32

¹⁹⁰ SAIKAL, Amin. *Modern Afghanistan: a History of Struggle and Survival*. str. 220

¹⁹¹ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 28

¹⁹² EWANS, Martin. *Afghanistan: a new history*. str. 186

Talibánu rostla. Místní lidé v novém hnutí viděli šanci na dávno zapomenutý mír.¹⁹³

Expanzi Talibánu na jihu nevěnovali Mas'úd a Rabbání zpočátku velkou pozornost. A když už, tak viděli nové hnutí jako potenciálního spojence proti Hekmatjárovi. Každopádně byl Talibán všeobecně podceňován mudžáhedíny, kteří ustrnuli uvnitř vzájemných bojů.¹⁹⁴ Talibán pokračoval v územní expanzi a v únoru 1995 vytlačil Hekmatjára z jeho pozic na jižních předměstích Kábulu a jeho bojovníci se rozprchli.¹⁹⁵ Mas'úd zprvu Talibán vítal, poslal do jeho tábora doktory a techniky a byl připraven s jeho zástupci jednat.¹⁹⁶ Mezi Mas'údem a představiteli Talibánu proběhla dvě setkání, nedopadla však podle jeho očekávání. Talibán chtěl v Afghánistánu vládnout po svém, požadoval, aby Mas'úd složil zbraně a Rabbání rezignoval. Ahmad Šáh, který nabídku odmítl, proti sobě měl nyní nově Talibán a stále ještě Stranu jednoty a její Hazárské bojovníky.

Mas'úd se rozhodl jednat a v březnu zaútočil na Stranu jednoty. Pomocí tanků a těžké techniky vytlačil její bojovníky z Kábulu. Strana jednoty v reakci na to začala vyjednávat s Talibánem a přenechávat mu své pozice a zbraně. Během obsazování nového území však Talibán zabil vůdce Strany jednoty, podle vlastních slov omylem.¹⁹⁷ Ať omylem nebo pravděpodobně úmyslně, tento čin Talibánu Hazárové nikdy nezapomněli a později se opět přidali na stranu Mas'úda a Rabbáního.¹⁹⁸

Mas'úd pokračoval během března v ofenzivě a jeho zkušenější vojáci vytlačili bojovníky Talibánu z Kábulu. Talibán tak poprvé prohrál,

¹⁹³ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 35

¹⁹⁴ GIUSTOZZI, Antonio. *Empires of Mud*. str. 81

¹⁹⁵ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 34

¹⁹⁶ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 69

¹⁹⁷ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 34

¹⁹⁸ SAIKAL, Amin. *Modern Afghanistan: a History of Struggle and Survival*. str. 222

což znamenalo pro hnutí ztrátu prestiže.¹⁹⁹ Jednotky Tálíbánu se stáhly na jih a Kábul byl dalšího půl roku ušetřen větších bojů.²⁰⁰ Tálíbán nyní obrátil pozornost na západ, kde dobyl v září Herát a zmocnil se dalších provincií.²⁰¹ Tato území by Tálíbán dobyl dříve, kdyby jeho postup nepomohl zastavit Mas'úd, který poslal letecky dva tisíce svých mužů na obranu města.²⁰² V říjnu a listopadu se pokusili bojovníci Tálíbánu opět dobýt Kábul. Mas'úd útoky opět odrazil, zanechávající stovky mrtvých příslušníků Tálíbánu v ulicích Kábulu.²⁰³

V zimě Ahmad Šáh Mas'úd zůstal pouze u obrany města a nepodnikl proti Tálíbánu ofenzivu, čehož později litoval.²⁰⁴ Na jaře dalšího roku Hekmatjár, nyní opuštěný Pákistánem, souhlasil se spoluprací s Rabbáním a v červnu se ujal funkce předsedy vlády. Rabbání se snažil přesvědčit co nejvíce stran ke spolupráci a prohlásil, že odstoupí z prezidentské funkce, pokud si to ostatní zvolí. Také Dostún souhlasil s příměřím. Tálíbán, v té době neustále útočící na Mas'údovi muže bránící Kábul, nyní musel rychle jednat, aby zabránil ucelení těchto nových spojenectví.²⁰⁵

Na konci léta zahájil Tálíbán sérii překvapivých ofenziv a postupně se zmocnil provincií obklopujících Kábul. Nejdřív se zmocnil provincií na východě a zatlačil jednotky podporující vládu zpět do hlavního města. Okamžitě poté začaly jednotky Tálíbů postupovat dále a zmocnily se letecké základny Bargam, jediné Mas'údovy letecké podpory. Tímto způsobem se dostal Kábul do obklíčení ze všech stran. Ahmad Šáh Mas'úd si uvědomoval, že z této pozice není schopen město ubránit. Na

¹⁹⁹ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 35

²⁰⁰ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 70

²⁰¹ BARFIELD, Thomas J. *Afghanistan: a cultural and political history*. str. 259

²⁰² GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 72

²⁰³ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 40

²⁰⁴ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 73

²⁰⁵ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 47

konci září roku 1996 nařídil stažení a uprchl se svými jednotkami na sever. Tálibán obsadil Kábul.²⁰⁶

2.5 Proti Tálibánu

Během stahování Rabbáního spojenců z Kábulu nabídl jako jediný Mas'úd bývalému komunistickému prezidentovi Muhammadu Nadžíbulláhovi, že ho odveze z města. Nadžíbulláh byl po celou občanskou válku ukrytý v rezidenci Organizace spojených národů, jejíž diplomatickou imunitu doposud respektovaly všechny strany konfliktu. Ahmad Šáh nabízel Nadžíbulláhovi, že ho odveze na sever a pomůže mu uprchnout ze země. Nadžíbulláh, hrdý Paštun, odmítl pomoc od tádžického velitele. Zůstal v Kábulu a jedním z prvních činů Tálibánu po vstupu do města byla jeho poprava. Členové Tálibánu vyveleli Nadžíbulláha z budovy OSN, vykastovali ho, vláčeli ho za autem a poté, co byl konečně zastřelen, ho pověsili na sloup veřejného osvětlení.²⁰⁷

Spěšná evakuace vládních jednotek byla úspěšná. Mas'údovi se povedlo z města stáhnout tisíce vojáků spolu s většinou obrněné techniky.²⁰⁸ Vojáci a bývalá vláda ustupovali na sever a Tálibán je po celou dobu pronásledoval. Než dorazili do údolí Pandžšír, ztratil Mas'úd polovinu mužů. Spousta z nich zemřela, přeběhla k Tálibánu nebo se prostě rozprchla po krajině.²⁰⁹ Poté, co Ahmad Šáh se zbytkem svých jednotek vstoupil do svého rodného údolí, vyhodil do povětří stěny soutěsky a zablokoval své pronásledovatele.²¹⁰ Tálibán si nyní myslel, že je Mas'úd v pasti a vyzval ho, aby se vzdal. Necelý týden po dobytí Kábulu vstoupili bojovníci Tálibánu do údolí Pandžšír a tlačili před sebou ustupující Mas'údovy jednotky. Zatímco vojáci Tálibánu postupovali

²⁰⁶ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 48

²⁰⁷ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 49

²⁰⁸ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 76

²⁰⁹ ROWAN, A.R. *On the Trail of a Lion: Ahmed Shah Massoud, Oil, Politics and Terror*. str. 84

²¹⁰ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 52

údolím, Mas'údovi muži jim vpadli do zad. Past sklapla a stovky bojovníků Tálibánu byly zabity nebo padly do zajetí.²¹¹ Ahmad Šáh Mas'úd ztratil během úprku z Kábulu mnoho vojáků, ale jeho nejlepší jednotky mu zůstaly stále věrné. Tálibán mohl oslavovat dobytí Kábulu, jeho největší protivník však nebyl zdaleka poražen.²¹²

V Kábulu Tálibán zavedl stejně přísná opatření jako v ostatních městech, která dobyl. Nový islámský systém zakazoval televizi, hudbu, hry i pouštění draků. Krádeže se trestaly utínáním končetin, pití alkoholu bičováním. Ženy nesměly pracovat a dívčí školy byly zavírány. Krátce po obsazení Kábulu také Tálibán veřejně odsoudil k smrti Rabbáního, Mas'úda a Dostúna.²¹³

Dostún zatím zaujal neutrální pozici, nepřikláněl se ani k Tálibánu, ani k Mas'údovi. Tálibán se snažil získat Dostúna na svoji stranu a mezi uzbeckým generálem a zástupci nových vládců Afghánistánu proběhlo na začátku října jednání. Spojenectvím s Tálibánem by Dostún ztratil kontrolu nad svým autonomním územím na severu, neboť Tálibán chtěl vládnout pevnou rukou nad celým Afghánistánem, a tak jednání selhala. Místo toho se spojil Ahmad Šáh Mas'úd, Burhánuddín Rabbání, Abdul Rašíd Dostún spolu se Stranou jednoty a utvořili takzvanou Severní alianci, uskupení, které následující roky vzdorovalo Tálibánu.²¹⁴

Vojsko Tálibánu postupovalo během října na sever a postupně nebezpečně roztáhlo své linie, zatímco jeho vojáci pochodovali krajinou. Mas'úd podnikl protiútok, během kterého obsadil několik měst a zabil nebo zajal stovky Tálibů. Poté pokračoval na jih, zmocnil se letecké základny Bargam a zastavil se u Kábulu, kde začal ostřelovat pozice Tálibánu. Tisíce lidí opět prchali z hlavního města, aby unikli bojům a

²¹¹ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 94

²¹² GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 93

²¹³ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 50

represím, které Tálibán zaváděl. Během podzimu dorážely z Pákistánu do Kábulu autobusy plné posil z pákistánských náboženských škol a afghánských uprchlických táborů, aby doplnily řady Tálibánu. Přestože zima byla na přelomu roku 1996 a 1997 obzvláště tuhá, dokázal během ní Tálibán vytlačit Mas'údovy jednotky pryč od Kábulu a zatlačit je zpět do Pandžšírského údolí.²¹⁵

Na jaře dobyl Tálibán několik provincií na severozápadě a přibližoval se k Mazár-e Šarífu, jednomu z posledních velkých měst v držení Severní Aliance, které bránil Dostún. Dostúna však zradil jeho blízký spolupracovník, s jehož pomocí padlo město v květnu do rukou Tálibánu bez boje. Dostún byl nucen uprchnout do Uzbekistánu. Tálibán se však přepočítal, když se pokusil v Mazár-e Šarífu zavést striktní interpretaci islámského práva, jako to dělal doposud ve všech městech, která dobyl. Mazár-e Šaríf byl jedno z nejliberálnějších měst v zemi a snaha Tálibánu se zde setkala s tvrdým odporem. Ve městě propuklo povstání a bojovníci Tálibánu byli vytlačeni z města pouze pár dní potom, co ho obsadili. Tálibán ztratil v Mazár-e Šarífu mnoho mužů a byl postupně vytlačován z provincií, které nedávno dobyl. Tehdy opět zaútočil i Mas'úd, který získal zpět území severně od Kábulu a stanul opět na prahu hlavního města.²¹⁶ Stejně tak Hazárové v centrálním Afghánistánu zaútočili na bojovníky Tálibánu, kteří okupovali jejich území, a vytlačili je pryč. V období od května do června utrpěl Tálibán nejhorší porážku za dobu své krátké existence.²¹⁷

Během krátkého momentu, kdy bojovníci Tálibánu obsadili Mazár-e Šaríf se zdálo, že Tálibán vyhrál válku.²¹⁸ Země sousedící s Afghánistánem, s výjimkou Pákistánu, se cítily Tálibánem oprávněně ohrožené a bály se jeho dalšího postupu. Výsledkem toho byla materiální

²¹⁴ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 52

²¹⁵ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 53

²¹⁶ EWANS, Martin. *Afghanistan: a new history*. str. 208

²¹⁷ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 59

pomoc Severní alianci od sousedních států. Mas'úd směl používat letiště v jižním Tádžikistánu, kam mu hlavně Írán a Rusko posílalo zásoby.

V červnu 1997 se členové Aliance severu sešli, nyní bez Dostúna, aby utvrdili své spojenectví a naplánovali společný postup.²¹⁹ Rabbání byl znovuzvolen prezidentem a byl dokonce v této funkci stále uznáván ostatními zeměmi. Mas'úd si udržel post ministra obrany.²²⁰ Aliance severu si zvolila za své hlavní město Mazár-e Šaríf. Přesto všechno si její členové nedůvěřovali a nebyli schopni spolu efektivně spolupracovat, obzvlášť poté, co Mazár-e Šaríf padl nedávno do rukou nepřítele díky zradě jednomu z členů aliance.²²¹ Také vztah mezi Mas'údem a Dostúnem byl po většinu času napjatý a Mas'úd podkopával Dostúnovy snahy o upevnění pozic na severu Afghánistánu.²²²

V září téhož roku zavolał Mas'úd předákovi Tálibánu Muhammadu Umarovi a snažil se s ním domluvit na řešení, které by bylo přípustné pro všechny. Mas'úd navrhoval příměří, vytvoření dočasné vlády a potom setkání zástupců všech stran Afghánistánu a svobodné volby. Muhammad Umar navrhl Mas'údovi, aby expandoval v Tádžikistánu, kde je velmi oblíbený, a přenechal Tálibánu Afghánistán. Nebo měl také Ahmad Šáh možnost se vzdát. Jiná východiska z této situace Muhammad Umar nenavrhoval a nepřipouštěl.²²³ Na podzim se Tálibán pokusil znovudobýt Mazár-e Šaríf, ale Dostúnovi se podařilo navrátit z exilu, shromáždit své stoupence a Tálibán opět vytlačit.²²⁴

Na jaře 1998 měl Tálibán pod kontrolou dvě třetiny země, zbylou třetinu si rozdělávali Mas'úd, který ovládal tři provincie na severovýchodě,

²¹⁸ EWANS, Martin. *Afghanistan: a new history*. str. 208

²¹⁹ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 61

²²⁰ HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. str. 125

²²¹ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 61

²²² GIUSTOZZI, Antonio. *Empires of Mud*. str. 155

²²³ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 111

²²⁴ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 62

Dostún, ovládající území na severu a Strana jednoty, která měla pod kontrolou centrální Afghánistán, tradiční území Hazárů. V dubnu proběhly v Islámábádu neúspěšné mírové rozhovory a během léta zahájil Tálibán, stále podporovaný Pákistánem a Saudskou Arábií, novou ofenzivu. Během ní dobyl Mazár-e Šaríf a opět vytlačil Dostúna ze země. Krátce po dobytí města se začali bojovníci Tálibánu mstít za porážku z minulého roku a rozpoutali krvavou odplatu na místních obyvatelích, hlavně Hazárech. Expanze Tálibánu pokračovala a jejím výsledkem bylo, že Strana jednoty ztratila provincii Bamján v centrálním Afghánistánu a Mas'úd přišel o město Taloqán.²²⁵

Většina zemí světa odsuzovala režim, který Tálibán zavedl v Afghánistánu, a masakry, které se udály v Mazár-e Šarífu a na ostatním nově dobytém území. Írán stahoval svoji armádu k hranici s Afghánistánem a OSN musela uklidňovat situaci. Zatímco se Tálibán obával invaze iránské armády, Mas'úd přeskupil své jednotky, shromáždil zbývající hazárské a uzbecké bojovníky a podnikl několik rychlých protiútoků, při kterých získal zpět značné území.²²⁶ Ahmad Šáh získal mimo jiné zpět i město Taloqán, které pro něj bylo důležité kvůli jeho letišti, přes které k němu proudily zásoby ze Střední Asie.²²⁷ V prosinci pak uspořádal Mas'úd setkání velitelů Severní aliance v Pandžšírském údolí. Na tomto setkání byl Mas'úd zvolen hlavním velitelem zbytku Severní aliance, která nyní pozbyla značnou část uzbeckých a hazárských jednotek.²²⁸

Během zimy pokračovaly boje mezi Tálibánem a Severní aliancí, dokud je nepřerušily mírové rozhovory v březnu 1999, které proběhly v Turkmenistánu. Rozhovory zpočátku vypadaly nadějně, ale nakonec zkrachovaly, když Muhammad Umar prohlásil, že: „*nebude sdílet vládu*

²²⁵ EWANS, Martin. *Afghanistan: a new history*. str. 209

²²⁶ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 76

²²⁷ EWANS, Martin. *Afghanistan: a new history*. str. 209

²²⁸ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 77

s těmi, kteří zničili a rozkradli zemi“.²²⁹ Během hovorů se obě strany pilně připravovaly na další ofenzivu. Ahmad Šáh Mas'úd se na jaře sešel s ruským ministrem zahraničí a dohodli se na vytvoření vojenské základny v Tádžikistánu, která by umožnila efektivnější zásobování Severní aliance. Tálibán v rámci příprav doplňoval řady svých bojovníků studenty z pákistánských náboženských škol, jako už mnohokrát předtím.

V dubnu pak Mas'úd zaútočil na Tálibán ze severu a Strana jednoty podnikla útoky v centrálním Afghánistánu. Tálibán utrpěl sérii porážek a ztratil část dobytých území.²³⁰ V červnu podnikl Tálibán protiofenzivu a zatlačil Mas'údovy jednotky zpět do Pandžšířského údolí.²³¹ Tam Mas'úd vyčkával na vhodnou příležitost, která se naskytla na začátku srpna, kdy tentokrát jeho muži přešli do protiútoky a získali zpět ztracené území mezi Kábulem a Pandžšířským údolím.²³² V tomto roce nezískala ani jedna strana nějaké trvalé územní zisky, Mas'úd spolu se svým posledním aktivním spojencem, kterým byla hazárská Strana jednoty, kontroloval necelou třetinu země.²³³ Z vojenského hlediska se mnohé nezměnilo, humanitární krize v Afghánistánu se však stále prohlubovala. Tálibán systematicky ničil zázemí civilního obyvatelstva, což mělo za následek obrovský nárůst uprchlíků.²³⁴ Okolo dvou set tisíc obyvatel uprchlo z válkou zasažených oblastí severně od Kábulu a velká část z nich se uchýlila do oblastí pod správou Severní aliance.²³⁵

Společně s přílivem uprchlíků musel Ahmad Šáh čelit i finanční krizi, která na něj během roku 1999 začala tíživě doléhat. Írán a Rusko

²²⁹ EWANS, Martin. *Afghanistan: a new history*. str. 210

²³⁰ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 78

²³¹ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 179

²³² GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 179

²³³ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 167

²³⁴ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 180

²³⁵ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 78

pomáhaly Mas'úдови materiálně, pomoc však nebyla dostačující.²³⁶ Ahmad Šáh Mas'úd se proto pokoušel přesvědčit CIA, aby mu americká vláda poskytla finanční pomoc. Spojenectví s USA se Mas'úd snažil založit na faktu, že Amerika v té době pronásledovala Usámu bin Ládina.²³⁷ Usáma vedl teroristickou organizaci al-Káida, která sídlila v Afghánistánu a spolupracovala s Tálibánem.²³⁸ Ale společný nepřítel CIA nepřesvědčil, americká zpravodajská služba Mas'úдови nedůvěřovala. Někteří úředníci měli ještě v živé paměti neochotu Ahmada Šáha spolupracovat s CIA a ISI během sovětské intervence.²³⁹

Na jaře dalšího roku podnikl Tálibán proti Mas'úдови neúspěšnou ofenzivu. Začátkem léta pokus zopakoval a postupně se probojoval až k městu Taloqán. Měsíc se dařilo Mas'úдови za cenu těžkých bojů město bránit, poté nařídil ústup. Taloqán padl do rukou Tálibánu na začátku září roku 2000.²⁴⁰ Mas'úd byl ztrátou Taloqánu oslaben a území, které měl pod kontrolou, se postupně zmenšovalo. Jeho spojenci na tom byli ještě hůř. Strana jednoty v centrálním Afghánistánu měla ve zbrani pár stovek mužů. Zbytky Dostúnových oddílů živořily v horách na severu země. Ahmad Šáh Mas'úd tak kladl odpor Tálibánu prakticky sám. Jeho jednotky byly stále ještě početné, ale vzhledem k eliminaci ostatních ohnisek odporu byly nyní hlavním terčem útoků Tálibánu.²⁴¹ Jednotlivá území pod Mas'údivou kontrolou byla nyní z velké části obklíčena územím Tálibánu. Obě strany se vzájemně napadaly a snažily o přerušení zásobovacích linií protivníka. Mas'údivou výhodou bylo, že se bojovalo na severovýchodě, kde měl zázemí a podporu místního obyvatelstva. Tálibán zase kontroloval většinu země a měl podporu Pákistánu. Po pádu Taloqánu

²³⁶ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 167

²³⁷ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 170

²³⁸ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. str. 201

²³⁹ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 172

²⁴⁰ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 79

²⁴¹ GIUSTOZZI, Antonio. *Empires of Mud*. str. 155

dokázal Mas'úd pouze udržovat stávající území a tato situace trvala až do podzimu 2001.²⁴²

Zatímco na frontě Mas'úd z dlouhodobého hlediska prohrával, jeho diplomatické úsilí se začalo konečně vyplácet. V dubnu 2001 se Mas'úd poprvé vydal do Evropy a navštívil Paříž, Brusel a Štrasburk. Ve Štrasburku poskytnul novinářům rozhovor, ve kterém prohlásil: „*Jsmo pro umírněný islámský stát, který jako jediný by mohl konfrontovat extremismus Tálíbánu, sjednotit lid a dovolit mužům a ženám zúčastnit se svobodných voleb*“. Na adresu USA pak v rámci rozhovoru pronesl: „*Pokud nám prezident Bush nepomůže, tak tito teroristé velmi brzo zaútočí na Spojené státy a Evropu*“. Návštěva Evropy zlepšila mediální obraz o Mas'údovi, finanční nebo materiální pomoc mu však nepřinesla. Evropské státy, stejně jako USA, nehodlaly měnit svou současnou pasivní politiku vůči Afghánistánu.²⁴³ Mnohem lépe dopadlo setkání opozice Tálíbánu, kterých se Ahmad Šáh zúčastnil v zemích sousedících s Afghánistánem. Schůzky proběhly v Íránu a Uzbekistánu a jejich výsledkem byla finanční podpora místních velitelů v severním a severozápadním Afghánistánu. Mas'úd jednal i s představiteli Paštunských kmenů, které stály proti Tálíbánu a jejichž členem byl i Hamíd Karzaj, budoucí prezident Afghánistánu. Jednání se sousedními státy a veliteli opozičních skupin byla úspěšná a Mas'údovi se dařilo vytvářet novou koalici proti Tálíbánu.

Tálíbán, který se zatím ocital ve stále větší mezinárodní izolaci, se děsil Mas'údovy snahy sjednotit jeho opozici. Aby měl šanci přežít, musel se zbavit Severní aliance. A nejjednodušší cestou by bylo zbavit se Ahmada Šáha Mas'úda.²⁴⁴

²⁴² HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. str. 108

²⁴³ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 240

²⁴⁴ HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. str. 128

2.6 Atentát na Mas'úda

Svůj poslední večer strávil Ahmad Šáh s jedním ze svých přátel rozmlouváním o politice a čtením perské poezie.²⁴⁵ Oba šli spát pozdě v noci, Ahmad Šáh však byl krátce na to probuzen a strávil zbytek noci telefonní rozmlouvou s jedním ze svých velitelů, jehož jednotky se dostaly do potyčky s Tálibánem. Za svítání šel Mas'úd ještě na pár hodin spát a vstal okolo deváté hodiny. Po snídani se chystal odejít obhlédnout situaci na frontě, ale nakonec se rozhodl ještě předtím krátce přijmout dva arabské novináře, kteří čekali již několik dní na setkání se slavným velitelem.²⁴⁶ Mas'úd si od rozhovoru se zahraničními novináři sliboval zvýšení prestiže u muslimského světa. Chtěl vzkázat arabským zemím, že Severní aliance se neskládá z bezvěrců, jak o nich Tálibán prohlašoval.²⁴⁷

Ahmad Šáh, jeho tlumočnick Mas'úd Khalílí a jeho vlastní kameraman se sešli s novináři v domku pro hosty. Mas'úd seděl na gauči, vedle něj Khalílí. Jeden z novinářů si přisunul židli k Mas'údovi, druhý obsluhoval kameru a usadil se naproti. Mas'údův kameraman filmoval celý rozhovor. Ahmad Šáh se omluvil novinářům za dlouhé čekání a pak je požádal aby mu předložili seznam otázek, na které se budou ptát.²⁴⁸ Většina otázek, které novináři předložili, se týkala Usámy bin Ládina: „Proč neuznáváš Usámu jako vůdce,“ nebo „Proč jsi Usámu nazval vrahem během tvé návštěvy v Evropě?“. Mas'úda tyto otázky rozlítily a vyzval novináře, ať začnou filmovat. Arabský kameraman umístil stojan s kamerou blízko k Mas'údovi a o pár kroků ustoupil. V kameře a v opasku vedle sedícího novináře byla umístěna výbušnina, která v ten okamžik vybuchla. Ahmad Šáh Mas'úd a Mas'úd Khalílí byli oba těžce zraněni. Novinář sedící vedle Mas'úda byl výbuchem roztrhán na kusy. Druhý

²⁴⁵ TOMSEN, Peter. *The wars of Afghanistan: messianic terrorism, tribal conflicts, and the failures of great powers*. str. 582

²⁴⁶ ANDERSON, Jon L. *The lion's grave: dispatches from Afghanistan*. str. 184

²⁴⁷ ANDERSON, Jon L. *The lion's grave: dispatches from Afghanistan*. str. 185

²⁴⁸ TOMSEN, Peter. *The wars of Afghanistan: messianic terrorism, tribal conflicts, and the failures of great powers*. str. 583

novinář, který obsluhoval kameru, se dostal z místnosti, ale byl venku zastřelen. Mas'údův kameraman byl zraněn. Ahmad Šáh Mas'úd a Mas'úd Khalílí byli helikoptérou okamžitě transportováni do nemocnice v Tádžikistánu. Mas'úd Khalílí ztratil při výbuchu pravé oko, ale nakonec přežil. Ahmad Šáh Mas'úd podlehl svým zraněním během transportu do nemocnice.²⁴⁹

Ahmad Šáh byl zavražděn 9. září 2001 dvěma příslušníky hnutí al-Káida. Dva dny poté podnikla al-Káida teroristický útok na budovy Světového obchodního centra v New Yorku.²⁵⁰ Mas'údova vražda a útok na obchodní centrum byly propojeny. Usáma bin Ládín předpokládal americkou odvetnou akci proti al-Káidě a proto se rozhodl eliminovat potenciálního spojence USA, kterým by byl Ahmad Šáh. Al-Káida také prokázala zabitím Mas'úda službu svému spojenci Tálibánu, na jehož území měla své hlavní působiště.²⁵¹

Oba atentátníci, kteří zabili Mas'úda, byli Tunisané vycvičení a vybavení al-Káidou. Podstoupili výcvik v jednom z tréninkových táborů a obdrželi kradené marocké pasy, falešná pákistánská víza a starou videokameru.²⁵² Na konci července tito falešní novináři přejeli autem z Pákistánu do Afghánistánu a skrz Tálibánem kontrolovanou oblast dojeli do Kábulu. V Kábulu s největší pravděpodobností umístili do kamery a opasku na baterie výbušninu.²⁵³ V polovině srpna překročili frontovou linii a tvrdili o sobě, že jsou novináři natáčející dokument.²⁵⁴ Do Mas'údovy blízkosti se dostali díky Abdulu Sajjáfovi, jednomu z velitelů Severní

²⁴⁹ TOMSEN, Peter. *The wars of Afghanistan: messianic terrorism, tribal conflicts, and the failures of great powers*. str. 584

²⁵⁰ SAIKAL, Amin. *Modern Afghanistan: a History of Struggle and Survival*. str. 229

²⁵¹ TOMSEN, Peter. *The wars of Afghanistan: messianic terrorism, tribal conflicts, and the failures of great powers*. str. 579

²⁵² GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 252

²⁵³ TOMSEN, Peter. *The wars of Afghanistan: messianic terrorism, tribal conflicts, and the failures of great powers*. str. 579

²⁵⁴ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 252

aliance. Sajjáf byl telefonicky kontaktován jedním Egyptanem, se kterým bojoval proti Sovětům. Egyptan ho požádal, zda by pomohl dvěma novinářům udělat rozhovor s Mas'údem. Díky tomu, že se za novináře Sajjáf zaručil, mohli oba obejít bezpečnostní opatření a bylo s nimi jednáno jako s hosty a nikoli jako s novináři.²⁵⁵ Abdul Sajjáf podle svého vlastního tvrzení nevěděl o spolupráci jeho známého s al-Káidou.²⁵⁶ V očích mnohých se stal ovšem Sajjáf podezřelým. Stejně tak se diskutovalo o nedbalosti Mas'údovy ochrany. Za Mas'údovou vraždou každopádně stála al-Káida, ať už s pomocí někoho uvnitř Severní aliance nebo bez ní.²⁵⁷

Zatímco falešní novináři čekali, až jim Mas'úd poskytne slibovaný rozhovor, Tálibán se připravoval na ofenzivu. Bojovníci Tálibánu předpokládali, že po Mas'údově smrti bude následovat rychlý rozpad Severní aliance. Spolupracovníci Ahmada Šáha však krátce po atentátu oznámili, že Mas'úd byl pouze zraněn a bojovníci Severní aliance při následném útoku Tálibánu udrželi linii.²⁵⁸

²⁵⁵ ANDERSON, Jon L. *The lion's grave: dispatches from Afghanistan*. str. 185

²⁵⁶ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 252

²⁵⁷ ANDERSON, Jon L. *The lion's grave: dispatches from Afghanistan*. str. 215

²⁵⁸ ANDERSON, Jon L. *The lion's grave: dispatches from Afghanistan*. str. 190

3 IDEOLOGIE AHMADA ŠÁHA MAS'ÚDA

3.1 Kořeny ideologie

Tato kapitola se bude zabývat utvářením ideologie Ahmada Šáha Mas'úda a pokusí se sepsat nejpodstatnější podněty, které ji utvářely. Jedním z nejdůležitějších faktorů je rodina. Mas'údova rodina žila v Pandžšírském údolí po mnoho generací a patřila zde mezi jednu z nejdůležitějších. Jeden z předků Ahmada Šáha byl místní náčelník a jiný Mas'údův příbuzný se proslavil během války proti Britům.²⁵⁹ Známy byl také Mas'údův dědeček, stejně jako otec. Otec byl velmi zbožný a tuto vlastnost zdědil i Ahmad Šáh, tak jako podědil lásku k poezii. Mas'údův otec vlastnil spoustu knih a často z nich svým dětem četl. Přestože pracoval jako důstojník u armády, nechtěl, aby se jeho syn stal součástí odboje, nepřál Mas'údovi vojenskou kariéru.²⁶⁰ Velký vliv však měla na Mas'úda i jeho matka, charismatická a silná žena. Ona se zasloužila, že se její děti naučily jezdit na koni, střílet z pušky a chodit po horách.²⁶¹

Další z vlivů představuje ideologie Islámské společnosti Afghánistán, jíž byl Ahmad Šáh členem. Islámská společnost Afghánistán byla vytvořena v šedesátých letech v reakci na vzrůstající vliv Sovětského svazu v zemi. Členové společnosti požadovali politickou a sociální transformaci Afghánistánu a na islám nahlíželi jako na revoluční nástroj, kterým by toho docílili.²⁶² Ideologie tohoto hnutí vycházela z pákistánské Islámské společnosti, kterou založil Abdul al-Mawdúdí.²⁶³ Členové Islámské společnosti Afghánistán ale získali vzdělání na státních školách a neměli žádné propojení s afghánskými ulamá, kteří zastupovali tradiční

²⁵⁹ GRAD, Marcela. *Massoud: an intimate portrait of the legendary Afghan leader*. str. 1

²⁶⁰ GRAD, Marcela. *Massoud: an intimate portrait of the legendary Afghan leader*. str. 2

²⁶¹ GRAD, Marcela. *Massoud: an intimate portrait of the legendary Afghan leader*. str. 3

²⁶² SAIKAL, Amin. *Modern Afghanistan: a History of Struggle and Survival*. str. 165

²⁶³ RASANAYAGAM, Angelo. *Afghanistan: A Modern History: Monarchy, Despotism or Democracy? The Problems of Governance in the Muslim Tradition*. str. 52

náboženskou vrstvu obyvatel.²⁶⁴ Islámská společnost Afghánistán zaštiťovala ideologicky studentské hnutí Muslimská mládež.²⁶⁵ Studenti kábulské univerzity probírali duchovní růst a náboženství, později se však čím dál více zapojovali do politického života, do kterého zapojovaly islamistické ideály.²⁶⁶ Mas'úd, zapojený do této organizace, se účastnil protestů proti osobám a názorům, se kterými Muslimská mládež nesouhlasila, jako Král Záhír Šáh, Muhammad Dáúd Chán, pašunský nacionalismus, sionismus, Šestidenní válka, vliv Sovětského svazu a Ameriky v Afghánistánu.²⁶⁷ Rvačky mezi Muslimskou mládeží a komunisty byly součástí života na kábulské univerzitě na přelomu šedesátých a sedmdesátých let.²⁶⁸

Významnou osobností Islámské společnosti Afghánistán, i samotného Afghánistánu, je Burhánuddín Rabbání. Rabbání hrál v Mas'údově životě důležitou úlohu, i když jejich vztah nebyl vždy jednoduchý. Narozen okolo roku 1940 a stejně jako Mas'úd národností Tádžik.²⁶⁹ Burhánuddín Rabbání vystudoval Univerzitu al-Azhar a byl silně ovlivněn myšlenkami egyptského Muslimského bratrstva.²⁷⁰ Na rozdíl od elitářské pákistánské Islámské společnosti požadoval Rabbání, aby se z Islámské společnosti Afghánistán stalo masové hnutí. Inspiraci k tomu našel právě u Muslimského bratrstva.²⁷¹ Spolu s Mas'údem byl Rabbání zastáncem umírněné formy islamismu.²⁷² V průběhu let se však vztahy mezi oběma muži zhoršovaly. Mas'úd se stával nezávislejším a postupně Rabbáního zastiňoval.²⁷³ Ke konci Mas'údova života propukaly mezi

²⁶⁴ RASANAYAGAM, Angelo. *Afghanistan: A Modern History: Monarchy, Despotism or Democracy? The Problems of Governance in the Muslim Tradition*. str. 50

²⁶⁵ RASANAYAGAM, Angelo. *Afghanistan: A Modern History: Monarchy, Despotism or Democracy? The Problems of Governance in the Muslim Tradition*. str. 52

²⁶⁶ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 73

²⁶⁷ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 71

²⁶⁸ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 73

²⁶⁹ VOGELSANG, Willem. *Dějiny Afghánistánu*. str. 305

²⁷⁰ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 77

²⁷¹ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 78

²⁷² RASANAYAGAM, Angelo. *Afghanistan: A Modern History: Monarchy, Despotism or Democracy? The Problems of Governance in the Muslim Tradition*. str. 53

²⁷³ GIUSTOZZI, Antonio. *Empires of Mud*. str. 285

oběma muži spory a jednou z mnoha teorií kolem Mas'údova zavraždění (velmi nepravděpodobná) je ta, že za ním stál sám Rabbání.²⁷⁴

Víra v islám byla nedílnou součástí Ahmada Šáha, který se modlil pětkrát denně ortodoxním způsobem.²⁷⁵ Průměrně pracoval Mas'úd každý den okolo osmnácti hodin a spal čtyři hodiny. Nebylo neobvyklé, že se pohyboval po bitevním poli nebo se přímo účastnil bojových akcí.²⁷⁶ Během let od začátku sovětské okupace až do bojů s Tálibánem velmi zhubl a doba, po kterou spal, se zkracovala. Takovou námahu dokázal snášet právě díky silné víře. Přestože si dopřával tak málo spánku, Mas'úd nikdy nevynechal večerní modlitbu.²⁷⁷ V jiných případech, když se nacházel v obtížné situaci, šel Ahmad Šáh sám na procházku a během ní rozmlouval s Bohem nebo se modlil. I lidé kolem něj byli hluboce věřící, přesto ale, když k nim zavítal nějaký host, nevyžadovali po něm to, co sami praktikovali.²⁷⁸ Ahmad Šáh Mas'úd během války preferoval spojení s jinými islamisty než například monarchisty, ke kterým si zachoval již od studentských dob odstup. V jiném směru se ale ideologie islamismu příliš nepromítala do jeho vedení. Někdy čas působili v jeho jednotkách političtí komisaři, kteří měli za úkol se starat o ideologické uvědomění a vzdělávat mudžáhedíny v otázkách islámu a politiky. Komisaři působili pouze mezi pandžšírskými jednotkami a nikdy nebyli příliš populární.²⁷⁹

V průběhu konfliktu Ahmad Šáh Mas'úd nesčetněkrát dokázal, že je schopný vojenský velitel, který si poradil s několika sovětskými ofenzivami, obranou Kábulu a nakonec s obrovskou přesilou Tálibánu. V těchto situacích mu pomáhal talent, zkušenosti, které za tu dobu nasbíral, a v neposlední řadě vlastní přičinlivost. Mas'úd totiž strávil

²⁷⁴ ANDERSON, Jon L. *The lion's grave: dispatches from Afghanistan*. str. 50

²⁷⁵ ANDERSON, Jon L. *The lion's grave: dispatches from Afghanistan*. str. 185

²⁷⁶ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 52

²⁷⁷ GRAD, Marcela. *Massoud: an intimate portrait of the legendary Afghan leader*. str. 143

²⁷⁸ GRAD, Marcela. *Massoud: an intimate portrait of the legendary Afghan leader*. str. 146

²⁷⁹ GIUSTOZZI, Antonio. *Empires of Mud*. str. 288

spoustu času studiem textů o moderním válečnictví od autorů jako Che Guevara, Mao Ce-tung, Charles de Gaulle a vietnamský generál Giap. Z těchto textů si Mas'úd odnesl základy pro vedení partyzánské války.²⁸⁰

Co se týče války v Afghánistánu, trval Mas'úd, jak již bylo zmíněno, na nezávislosti a zatvrzele odmítal jakékoli vedení od pákistánské ISI nebo kohokoli jiného. Strategie a vedení podle něj měly pocházet od Afghánců a Ahmad Šáh zůstával podezřívavý vůči záměrům Pákistánu po celou dobu konfliktu. Pákistánská tajná služba na oplátku tvrdila o Mas'údovi, že není týmový hráč.²⁸¹ Mas'úd byl také proti přítomnosti arabských a jiných bojovníků, kteří nepocházeli z Afghánistánu. Odmítal, aby jeho země hostila extremisty a teroristy.²⁸²

Důležitým faktorem během občanské války a za nadvlády Tálibánu byl etnický faktor. Pomocí něj se vytvářely koalice a jednotky, území a vojenské jednotky se dělily na základě příslušnosti k určité národnosti a nejhorší masakry prováděli příslušníci jednoho etnika na příslušnících jiného. Muhammad Umar, který je Paštun jako většina příslušníků Tálibánu, jednou prohlásil: „*Tádžikové by měli jít do Tádžikistánu, Uzbekové do Uzbekistánu, Hazárové do Íránu. My jsme Afghánci. Toto je naše země.*“²⁸³ Oproti tomu Ahmad Šáh Mas'úd byl proti prosazování etnického faktoru. Snažil se vystupovat jako Afghánec, nikoli jako Tádžik.²⁸⁴

Ideologii Ahmada Šáha Mas'úda dobře vystihuje dopis, který na začátku povstání v roce 1978 poslal Mas'úd do jedné z vesnic v Pandžšírském údolí. V dopise, který vyzýval vesničany, aby se k němu

²⁸⁰ GIRARDET, Edward. *Afghanistan: the Soviet war*. str. 78

²⁸¹ TOMSEN, Peter. *The wars of Afghanistan: messianic terrorism, tribal conflicts, and the failures of great powers*. str. 220

²⁸² TOMSEN, Peter. *The wars of Afghanistan: messianic terrorism, tribal conflicts, and the failures of great powers*. str. 572

²⁸³ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 112

²⁸⁴ HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. str. 84

připojili ve svaté válce, stálo toto: „...v Afghánistánu je komunistický režim, který chce změnit naši kulturu, a my se musíme bránit“.²⁸⁵ A to také po zbytek života Ahmad Šáh dělal. Bránil svoji zemi, zprvu proti komunistům a Sovětskému svazu, potom proti Pákistánu, který se snažil dosadit do Kábulu svoje figurky Hekmatjára a později Tálibán.

3.2 Ideologie Dozorčí rady severu

Ahmad Šáh Mas'úd založil v polovině 80. let Dozorčí radu severu. S příchodem sovětských vojsk se na většině území Afghánistánu na dvě desetiletí zhroutil státní správa. Dozorčí rada severu se snažila o její zastoupení. Rada měla za úkol přilákat a sdružit co největší množství místních velitelů, bez ohledu na příslušnost k etniku nebo politické či náboženské skupině. Dozorčí rada měla tyto velitele sdružit do vojensko-politického tělesa, které by se obešlo bez machinací a byrokracie, kterými byly zamořené Péšavarské skupiny i samotná Rabbáního Islámská společnost Afghánistán. Rada pak měla vytvořit kolem jejích členů administrativní strukturu, která by umožnila společnou taktiku a výcvik mudžáhedínů.²⁸⁶ Cílem rady bylo také zpočátku ukázat světu nezávislost mudžáhidů na komunistické vládě. Rada spravovala civilní záležitosti a pomocí politické agitace získávala podporu obyvatelstva.²⁸⁷ Dozorčí rada severu představovala během osmdesátých let nejstabilnější ohnisko odporu proti Sovětům a komunistické vládě. Za občanské války se stala jedním z mnoha samostatných správních celků v zemi. A konečně během nadvlády Tálibánu se přetvořila na jádro Severní aliance, která jako jediná dokázala efektivně vzdorovat vnějšímu vměšování Pákistánu a vnitřnímu režimu Tálibánu.

Kromě vojenského výboru, který plánoval bojové akce, organizovala dozorčí rada šest dalších výborů, které se zabývaly financemi,

²⁸⁵ ANDERSON, Jon L. *The lion's grave: dispatches from Afghanistan*. str. 214

²⁸⁶ GIUSTOZZI, Antonio. *Empires of Mud*. str. 283

zdravotnictvím, školstvím, kulturou, politickými záležitostmi a získáváním informací. Tyto výbory byly spravovány zkušenými pracovníky se zkušenostmi z Kábulu, avšak většinou s kořeny v Pandžšířském údolí. Pro každý výbor pracovaly stovky lidí.²⁸⁸ Na území pod Mas'údovou správou bylo vybudováno několik nemocnic, které spravoval evropský personál. Dozorčí rada severu měla také vlastní právní systém a vlastní věznice.²⁸⁹ Ahmad Šáh Mas'úd si však byl vědom toho, že jakýkoli větší zásah do tradičního kmenového systému a afghánského způsobu života by populace nesnesla a pravděpodobně by se přidala k opozici. Proto jeho administrativní systém překrýval systém tradiční, nikoli však nahrazoval. Autorita místních vládců nebyla nijak zpochybňována.²⁹⁰ Každá vesnice si tak sama volila vlastní právní a finanční zástupce. Mas'úd dosazoval do jednotlivých oblastí vojenské a politické zástupce na základě jejich vlastních zásluh. Tradiční správní struktura tak zůstala ve velké míře zachována. Dozorčí rada severu tak zasahovala hlavně ohledně vojenského a politického aspektu života lidí.²⁹¹ Zároveň se ale snažila zjednodušit život obyčejných lidí a pomoci jim přežít ve válkou zmítané zemi. Kupříkladu všem mužům bylo doporučeno podstoupit vojenský výcvik, ale ne všem bylo dovoleno bojovat, což ponechávalo dostatek rolníků k obdělávání půdy.²⁹²

Mas'údova expanze po celém severozápadě byla také umožněna díky Dozorčí radě Severu, stejně tak jako nábor dobrovolníků do řad mudžáhedínů. Ahmad Šáh se stal amírem, což v Afghánistánu znamená jak politický vůdce, tak vojenský velitel. Tento titul mu umožňoval jednat

²⁸⁷ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 140

²⁸⁸ RASANAYAGAM, Angelo. *Afghanistan: A Modern History: Monarchy, Despotism or Democracy? The Problems of Governance in the Muslim Tradition*. str. 134

²⁸⁹ ŠIŠKA, Jiří - SERGEJEV, F. Sergej. *Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989: Vrtulníky na bojišti*. str. 138

²⁹⁰ ROY, Oliver. *Afghanistan: From Holy War to Civil War*. str. 75

²⁹¹ GIRARDET, Edward. *Afghanistan: the Soviet war*. str. 184

²⁹² GIRARDET, Edward. *Afghanistan: the Soviet war*. str. 78

s kmenovými vůdci a jinými výše postavenými lidmi bez toho, aby se cítili zahanbeni.²⁹³

Ahmad Šáh Mas'úd formoval od počátku odboje své jednotky tak, aby se z nich stala jednou opravdová armáda.²⁹⁴ A nejznámějším a nejslavnějším vůdcem se stal právě díky tomu, že jako jediný vytvářel mezi svými mudžáhedíny vojenskou strukturu.²⁹⁵ Mas'úd dbal na dodržování kázně a řádném tréninku. Jeho muži podstupovali specializovaný výcvik v ovládnutí jednotlivých zbraní.²⁹⁶ Velitelé byli vedeni k tomu, aby v případě nutnosti dokázali jednat samostatně, a ti úspěšní byli odměňováni. Mas'úd byl otevřený vůči jejich názorům, stejně tak jako názorům prostých vojáků. Mezi svými muži byl Mas'úd populární, protože nad nimi dokázal uplatnit svou autoritu bez toho, aby je ponižoval nebo se nad ně povyšoval.²⁹⁷

V začátcích Dozorčí rady severu byly její jednotky dvojího typu. Lokální jednotky měly za úkol bránit území, na kterém ležela jejich základna. Těchto jednotek bylo vždy několik na jednu základnu. Druhým typem byly takzvané mobilní jednotky, což byla skupina čítající třicet tři mužů, kteří byli všichni profesionální vojáci. Tyto mobilní jednotky nespádaly pod žádnou základnu a podnikaly výpady daleko na území nepřítelů. Pouze s lehkým vybavením dokázaly operovat samostatně až 100 km daleko.²⁹⁸ O rodiny členů těchto jednotek se starala administrativa Dozorčí rady, jejich zajištění bylo zabezpečeno i v případě, že bojovník zemřel nebo byl zmrzačen.²⁹⁹

Mas'úd postupně budoval armádu a shromažďoval pod sebou stále více mužů. S rostoucí počtem bojovníků však klesala Mas'údova kontrola

²⁹³ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 221

²⁹⁴ GIUSTOZZI, Antonio. *Empires of Mud*. str. 283

²⁹⁵ ROY, Oliver. *Afghanistan: From Holy War to Civil War*. str. 69

²⁹⁶ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 115

²⁹⁷ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 140

²⁹⁸ ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. str. 181

²⁹⁹ GIRARDET, Edward. *Afghanistan: the Soviet war*. str. 79

nad jednotlivými jednotkami. Postupně přibývaly případy násilností na civilním obyvatelstvu z rukou jednotek, které patřily k Mas'údově Dozorčí radě severu. Mas'úd se snažil zavádět přísnější disciplínu, ovšem pouze s omezeným úspěchem.³⁰⁰ Asi největším neúspěchem v tomto směru byl masakr hazárských obyvatel v jedné z kábulských čtvrtí během ofenzivy proti Straně jednoty v roce 1993. Během ofenzivy došlo k hromadnému vraždění a znásilňování civilních obyvatel. Podle některých svědků, byly za tyto násilnosti odpovědní bojovníci, kteří nebyli pod velením Mas'údových velitelů. Útoky se totiž účastnilo více druhů vládních jednotek. Každopádně disciplína v řadách Dozorčí rady severu nebyla taková, jak by si ji Ahmad Šáh Mas'úd představoval.³⁰¹

Dozorčí rada severu měla několik různých zdrojů, ze kterých získávala peníze. Stálým příjmem bylo několik lazuritových a jeden smaragdový důl, které se nacházely na území pod správou Dozorčí rady. Mas'úd také vybíral pozemkovou daň. Tato daň se ovšem nevybírala v dobách největší devastace údolí.³⁰² Během sovětské okupace byla dalším zdrojem příjmů kořist z přepadených sovětských konvojů a základen. Dále Mas'úd dostával zásoby od Islámské společnosti Afghánistán.³⁰³ Těch ale nikdy nebylo mnoho, obzvláště během prvních let sovětské okupace Ahmad Šáh čelil vážným problémům se zásobováním.³⁰⁴ Obdobným problémům čelil během bojů proti Tálibánu a nebýt materiální pomoci z Íránu a Ruska, která přicházela k Severní alianci přes Tádžikistán, byl by Mas'úd pravděpodobně poražen.³⁰⁵

³⁰⁰ GIUSTOZZI, Antonio. *Empires of Mud*. str. 283

³⁰¹ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 222

³⁰² GIUSTOZZI, Antonio. *Empires of Mud*. str. 286

³⁰³ RASANAYAGAM, Angelo. *Afghanistan: A Modern History: Monarchy, Despotism or Democracy? The Problems of Governance in the Muslim Tradition*. str. 134

³⁰⁴ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 43

³⁰⁵ GIUSTOZZI, Antonio. *Empires of Mud*. str. 286

Nejisté zůstává, zda Ahmad Šáh obchodoval s drogami. V provincii Badachšán, která byla pod kontrolou Dozorčí rady severu, tehdy už známé jako Severní Aliance, se na přelomu tisíciletí opium pěstovalo.³⁰⁶ Mas'úd však podle svého bratra v obchodu s drogami zapleten nebyl.³⁰⁷ Většina velitelů Severní Aliance však byla.³⁰⁸

Ahmad Šáh Mas'úd si byl vědom důležitosti vlastní propagace a trávil hodně času s novináři.³⁰⁹ Mas'úd hovořil francouzsky, což ho činilo přístupnějším pro rozhovory.³¹⁰ Obzvláště během Studené války bylo pro západní novináře přitažlivé referovat o neschopnosti SSSR prosadit se v Afghánistánu a noviny a časopisy byly Mas'úda plné. Vznikaly o něm dokonce televizní dokumenty.³¹¹ Ale i během let po skončení sovětské okupace pokračoval Ahmad Šáh v poskytování rozhovorů, dokud nepřišel ten poslední.³¹²

3.3 Odkaz Ahmada Šáha Mas'úda

Mas'údova jednání, která vedl před svou smrtí, umožnila rychlejší a efektivnější spolupráci všech stran, které stály proti Tálibánu. Mas'údova snaha tak urychlila pád Tálibánu, který přišel díky zahraniční pomoci USA a ostatních států. Severní aliance zůstala funkčním uskupením i po smrti Mas'úda. Zahrnovala severovýchod země a jejím velitelem se stal Muhammad Fahím. Po pádu Tálibánu byla vytvořena přechodná vláda a novým prezidentem se stal Hamíd Karzaj, Paštun, který se připojil k opozici proti Tálibánu.³¹³ V nové vládě zaujali významné pozice velitelé Severní aliance. V létě roku 2002 pak byla vytvořena nová řádná vláda,

³⁰⁶ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 222

³⁰⁷ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 168

³⁰⁸ ANDERSON, Jon L. *The lion's grave: dispatches from Afghanistan*. str. 174

³⁰⁹ GIUSTOZZI, Antonio. *Empires of Mud*. str. 286

³¹⁰ FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. str. 115

³¹¹ GIRARDET, Edward. *Afghanistan: the Soviet war*. str. 81

³¹² GIUSTOZZI, Antonio. *Empires of Mud*. str. 286

ve které si svá křesla obhájili Karzájí, stejně jako předáci Severní aliance. Vládu a nového prezidenta uznávala většina země. Fragmentace země však zůstala zachována a jednotliví velitelé si udržovali své vlastní armády.³¹⁴ Muhammad Fahím tak stále udržoval v chodu bývalou armádou Ahmada Šáha Mas'úda a nejinak tomu bylo v jiných částech země. Jednotliví velitelé oficiálně souhlasili s programem odzbrojení svých mužů, ve skutečnosti se tak ale nedělo.³¹⁵

Mnoho lidí se pokoušelo pokračovat ve stopách Ahmada Šáha. Několik Mas'údových spolupracovníků se v roce 2002 oficiálně oddělilo od Islámské strany Afghánistánu a otevřeně kritizovali její zastaralost a hlavně Rabbáního.³¹⁶ Mas'úduv nejmladší bratr Wali si založil politickou stranu, která ale nebyla příliš úspěšná.³¹⁷ Muhammad Fahím dokázal udržet zbytky Severní aliance pohromadě, ale neměl mezi veliteli velkou autoritu.³¹⁸ Afghánistán postrádal opravdovou autoritu, jakou Mas'úd rozhodně byl. A nikdo z jeho okolí ho nedokázal nahradit, nikdo se nedokázal mezi ostatními prosadit natolik, aby vyplnil vakuum, které po Mas'údu vzniklo.³¹⁹

To, že Ahmad Šáh Mas'úd ne určil jasného zástupce, byla pouze jedna z více věcí, ve kterých neuspěl. Mas'úd nebyl příliš schopný politik, alespoň co se týče vztahů s jinými etnickými skupinami. Jeho největším problémem byla jeho národnost, přestože sám Mas'úd etnický faktor nikdy neprosazoval. Tádžikové tradičně nevládli Afghánistánu, obývanému z největší části Paštuny. Během občanské války nedokázal přesvědčit ke spojení ty z Paštunských velitelů, kteří pohrdali Hekmatjárem.³²⁰ Stejně tak o pár let později nepřesvědčil opět ke spolupráci Paštuny, kteří

³¹³ HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. str. 138

³¹⁴ HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. str. 140

³¹⁵ HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. str. 147

³¹⁶ Rabbání ještě v roce 2002 prosazoval zákaz účasti žen v politice.

³¹⁷ GIUSTOZZI, Antonio. *Empires of Mud*. str. 292

³¹⁸ GIUSTOZZI, Antonio. *Empires of Mud*. str. 290

³¹⁹ GRAD, Marcela. *Massoud: an intimate portrait of the legendary Afghan leader*. str. 276

³²⁰ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 52

nenáviděli Tálibán. Ani vztahy mezi etniky v Severní alianci nebyly nejlepší a neustálé spory a napětí mezi jejími členy sráželo její snahu v očích většiny Afghánců.³²¹ Mas'úd nedokázal také zabránit svým vojákům, aby během občanské války nepáchali násilnosti na civilistech.³²² Fakt, že ostatní strany konfliktu vynikaly ve vraždění a znásilňování civilního obyvatelstva více, není polehčující.

Mas'údův odkaz ale tkví v něčem jiném. Především v neuvěřitelné vytrvalosti. Ahmad Šáh Mas'úd válčil bez přestávky více než dvě desetiletí. Válčil, protože měl vizi, jak by měla jeho země vypadat. V jeho vizi nefiguroval násilně dosazený komunistický režim a sovětští vojáci roztahující se po Afghánistánu. Nevystupoval v ní ani Hekmatjár nebo Tálibán, kteří představovali protizápadní radikální islamismus. Mas'údova vize byl afghánský nacionalismus, umírněný islamismus a nezávislá země.³²³ Mas'úd byl proti radikálním uskupením, ať už byla socialistická nebo islamistická. Po celou dobu konfliktu dokázal stát za svým názorem a neměnil pozice, pouze spojence. Tak se stalo například, že během bojů s Tálibánem pomáhalo materiálně Mas'údovi Rusko, jehož tehdy ještě sovětské jednotky před nedávnem bojovaly v Afghánistánu. V tomto ohledu byl Ahmad Šáh pragmatik.

Byl to ale hlavně skvělý vojevůdce a taktik, díky čemuž dokázal své postoje a názory prosadit. Mezi ostatními veliteli svými úspěchy naprosto vynikal a jen díky tomu se dokázal udržet ve hře tak dlouho. Mas'úd byl výjimečný také svým přístupem k lidem, dokázal naslouchat ostatním a nad nikoho se nevyvyšoval, přestože by ze svého postavení mohl. To ho činilo jedinečným a populárním.

³²¹ RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. str. 213

³²² ROWAN, A.R. *On the Trail of a Lion: Ahmed Shah Massoud, Oil, Politics and Terror*. str. 58

³²³ GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. str. 257

V roce 2001 byl Ahmad Šáh Mas'úd posmrtně jmenován Národním hrdinou Afghánistánu.³²⁴ Po Kábulu a celém severním Afghánistánu byly v té době k vidění na každém rohu plakáty zobrazující Mas'úda.³²⁵ Lidé stáli fronty na nový francouzský dokument o Mas'údovi a v místních mešitách mu lidé hromadně vzdávali poctu.³²⁶ Ahmad Šáh Mas'úd je pohřben v Pandžšírském údolí v hrobce poblíž jeho rodné vesnice.³²⁷ Místní toto místo začali krátce po pohřbu proměňovat v poutní místo a blízky Mas'údův dům v muzeum.³²⁸ Sedmého září dalšího roku, když byla už hrobka kompletně dokončena, přišel Mas'údovi vzdát poctu nový prezident Hamíd Karzaj. O dva dny poté držel Afghánistán národní den smutku. Tehdy v roce 2002 se kolem hrobu Ahmada Šáha shromáždily tisíce Afghánců, aby vzdaly poctu svému národnímu hrdinovi.³²⁹

³²⁴ GRAD, Marcela. *Massoud: an intimate portrait of the legendary Afghan leader*. str. XX

³²⁵ ANDERSON, Jon L. *The lion's grave: dispatches from Afghanistan*. str. 130

³²⁶ ANDERSON, Jon L. *The lion's grave: dispatches from Afghanistan*. str. 109

³²⁷ ANDERSON, Jon L. *The lion's grave: dispatches from Afghanistan*. str. 207

³²⁸ ANDERSON, Jon L. *The lion's grave: dispatches from Afghanistan*. str. 212

³²⁹ ANDERSON, Jon L. *The lion's grave: dispatches from Afghanistan*. str. 229

4 ZÁVĚR

Ahmad Šáh Mas'úd byl na začátku osmdesátých let jeden z mnoha mladých mudžáhedínů, kteří bojovali proti sovětské intervenci. Jeho taktické a organizační schopnosti z něj však zakrátko udělaly nejefektivnějšího velitele v celém Afghánistánu. Mas'úd dokázal odrážet sovětské útoky, účinně spravovat území pod svým dohledem a rozšiřovat svoji působnost. Svou činností pak výrazně přispěl ke stažení sovětských vojsk a pádu komunistického režimu v zemi.

V následujících letech občanské války Ahmad Šáh bojoval na straně prezidenta Burhánuddína Rabbáního, zatímco ostatní aktéři zuřivě měnili strany konfliktu podle aktuální situace a přebíhali od Rabbáního k opozici a zase zpět. Kábul byl během občanské války nepřetržitě ostřelován opozicí, která si nepřála úspěch nové vlády. Mas'údovi vojáci pak zajišťovali obranu města. Mas'úd nedokázal přesvědčit paštunské velitele ke spolupráci a Rabbání se snažil za každou cenu udržet prezidentské křeslo. Rabbáního vláda neměla reálnou moc za hranicemi Kábulu a existovala jen díky Mas'údově armádě.

Mezitím se na jihu Afghánistánu zrodilo s pákistánskou pomocí hnutí Tálibán, které se začalo velmi rychle šířit Afghánistánem. Nakonec Tálibán dobyl Kábul a ustanovil vlastní vládu nad zemí. Mas'úd byl donucen prchnout na sever, kde se snažil dát dohromady opozici proti Tálibánu. Vznikla tak Severní aliance, která pod Mas'údovým velením úspěšně vzdorovala Tálibánu několik let. Severní aliance nakonec se zahraniční pomocí Tálibán vytlačila, toho už se ale Mas'úd nedožil. Na podzim roku 2001 na něj byl spáchán úspěšný atentát.

Ahmad Šáh začínal v Pandžšírském údolí svůj odboj proti sovětské intervenci a zde i končil svůj zápas s Tálibánem. Je zde však patrný posun ve vnímání Ahmada Šáha Mas'úda okolním světem i afghánskými lidmi. Mas'úd začínal jako mudžáhedín bránící jedno z mnoha afghánských údolí a končil jako vojevůdce bránící celou zemi. Ve svém

snažení byl nejvytrvalejší a nejúspěšnější, žádná jiná osobnost nedokázala v tomto období ovlivňovat chod afghánských dějin tak dlouho.

Mas'úd nikdy nerozvinul svoji ideologii, nikdy nenapsal žádnou knihu ani nezaložil žádné hnutí. Jeho názory a ideologii lze posuzovat pouze prostřednictvím jeho činů. Za svoji činnost byl Ahmad Šáh Mas'úd jmenován národním hrdinou a jeho plakáty dodnes zdobí stěny afghánských domů.

5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

5.1 Knihy

ANDERSON, Jon L. *The lion's grave: dispatches from Afghanistan*. 1. vyd. New York: Grove Press, 2002. ISBN 08-021-1723-6.

BARFIELD, Thomas J. *Afghanistan: a cultural and political history*. 1. vyd. Princeton: Princeton University Press, 2010. ISBN 978-0-691-14568-6.

BRADSHER, Henry S. *Afghan communism and Soviet intervention*. 1.vyd. New York: Oxford University Press, 1999. ISBN 01-957-9017-0.

EWANS, Martin. *Afghanistan: a new history*. 2. vyd. London: Routledge, 2002. ISBN 04-152-9826-1.

FEIFER, Gregory. *Velký hazard: Sovětská válka v Afghánistánu*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Slovart, 2009. ISBN 978-80-7391-255-0.

GIRARDET, Edward. *Afghanistan: the Soviet war*. 1. vyd. New York: St. Martin's Press, 1985. ISBN 03-120-0923-2.

GIUSTOZZI, Antonio. *Empires of Mud*. 1. vyd. London: Hurst, 2009. ISBN 978-1-85065-932-7.

GRAD, Marcela. *Massoud: an intimate portrait of the legendary Afghan leader*. 1. vyd. Saint Louis: Webster University Press, 2009. ISBN 978-0-9821615-0-0.

GUTMAN, Roy. *How We Missed the Story: Osama bin Laden, the Taliban, and the hijacking of Afghanistan*. 1. vyd. Washington: United States Institute of Peace, 2008. ISBN 978-1-60127-024-5.

HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. 1. vyd. Praha: Petit, 2005. ISBN 80-860-7106-5.

KAKAR, M. Hassan. *Afghanistan: the Soviet invasion and the Afghan response, 1979-1982*. 1. vyd. Berkeley: University of California Press, 1995. ISBN 05-200-8591-4.

MURSHED, S. Iftikhar. *Afghanistan: the Taliban years*. 1 vyd. London: Bennett, 2006. ISBN 1-898948-94-1.

NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. 1. vyd. Praha: Epoque, 2008. ISBN 978-80-87027-63-9.

RASANAYAGAM, Angelo. *Afghanistan: A Modern History: Monarchy, Despotism or Democracy? The Problems of Governance in the Muslim Tradition*. 2. vyd. London: I. B. Tauris & Co Ltd., 2005. ISBN 1-85043-857-9.

RASHID, Ahmed. *Taliban: militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. 1. vyd. London: Yale University Press, 2001. ISBN 03-000-8902-3.

ROWAN, A. R. *On the Trail of a Lion: Ahmed Shah Massoud, Oil, Politics and Terror*. 1. vyd. Oakville: Mosaic Press, 2005. ISBN 0-88962-833-5.

ROY, Oliver. *Afghanistan: From Holy War to Civil War*. 1. vyd. Princeton: The Darwin Press, 1995. ISBN 0-87850-076-6.

ROY, Oliver. *Islam and resistance in Afghanistan*. 2. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. ISBN 0-521-39700-6.

SAIKAL, Amin. *Modern Afghanistan: a History of Struggle and Survival*. 3. vyd. London: I. B. Tauris & Co Ltd., 2006. ISBN 1-84511-316-0.

ŠIŠKA, Jiří. *Bojiště Afghánistán: Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979 – 1989*. 1. vyd. Cheb: Svět Křidel, 2004. ISBN 80-86808-07-6.

ŠIŠKA, Jiří - SERGEJEV, F. Sergej. *Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989: Vrtulníky na bojišti*. 1. vyd. Cheb: Svět křidel, 2010. ISBN 978-80-86808-77-2.

TOMSEN, Peter. *The wars of Afghanistan: messianic terrorism, tribal conflicts, and the failures of great powers*. 1. vyd. New York: PublicAffairs, 2011. ISBN 15-864-8781-7.

VOGELSANG, Willem. *Dějiny Afghánistánu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3077-6.

5.2 Periodika

ELIOT, Theodore L. Afghanistan in 1990: Groping toward Peace?. *Asian Survey*, 1991, 31 (2), ISSN: 0004-4687.

HUGHES, Geraint. The Soviet–Afghan War. 1978–1989: An Overview. *Defence Studies*, 2008, 8 (3), ISSN 1470-2436.

RUBIN, Barnett R. Afghanistan in 1993: Abandoned but Surviving. *Asian Survey*, 1994, 34 (2), ISSN: 00044687.

VAN VOORST, Bruce. The Bear Descends on the Lion. *Time*, 1984, 123 (19), ISSN 0040-781X.

ZHOU, Jiayi. The Muslim Battalions: Soviet Central Asians in the Soviet-Afghan War. *Journal of Slavic Military Studies*, 2012, 25 (3), ISSN 1351-8046.

6 RESUMÉ

This bachelor's thesis describes the life and ideology of Ahmad Shah Massoud in the context of modern Afghan history. The thesis is divided into two main parts. The first part follows Massoud's life and it is divided into six chapters. These chapters contain description of Massoud's life during the Soviet intervention in Afghanistan, the civil war and the Taliban's rule of the country. The first part also contains a brief description of Massoud's childhood and his school years and a detailed description of his assassination. The second part describes Massoud's ideology, personality, and opinions. The second part is divided into three chapters. The first chapter describes the roots of Massoud's ideology. The second chapter contains a description of how Ahmad Shah governed areas that were under his control. The last chapter follows Massoud's legacy.

This thesis shows why Ahmad Shah Massoud was one of the most extraordinary figures in the modern history of Afghanistan. He had managed to live up to his ideology of moderate Islamism and freedom for the Afghan people during the violent and chaotic period of war in Afghanistan until his assassination. After his death, Massoud was still regarded as a symbol of Afghan independence.